ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES [*ELEANOR SHARPSTON*] SECINĀJUMI, sniegti 2011. gada 10. februārī[1]

1. Trīs saistīti uzņēmumi kopā ar citiem uzņēmumiem noslēdza vienošanos par cenu noteikšanu un tirgu sadali un saskaņotām darbībām rūpniecisko vara cauruļu tirgū, tādējādi pārkāpjot EKL 81. pantu (tagad — LESD 101. pants), par ko Komisija tiem uzlika naudas sodu.

2. Nosakot naudas sodu apmēru, Komisija ņēma vērā kritērijus, kas noteikti tās pieņemtajās piemērojamajās pamatnostādnēs, kā arī dažādus atbildību pastiprinošus un atbildību mīkstinošus apstākļus.

3. Šie trīs uzņēmumi pēc tam vērsās Vispārējā tiesā [2] ar lūgumu ievērojami samazināt tiem uzlikto naudas sodu, apgalvojot, ka [naudas soda] apmēra noteikšanā ir tikušas pieļautas piecas konkrētas kļūdas.

4. To pieteikums tika pilnā apmērā noraidīts [3], tādēļ tie spriedumu pārsūdzēja Tiesā, izvirzot piecus apelācijas pamatus, no kuriem pirmie četri atbilst to pirmajiem četriem prasības pamatiem pirmās instances tiesvedībā. Savukārt piektais apelācijas pamats izvirza vispārīgāku jautājumu par tādas pārsūdzības izskatīšanas juridiskajām robežām un raksturu, kas Vispārējai tiesai ir jāveic, īstenojot neierobežotu jurisdikciju attiecībā uz naudas sodiem.

Piemērojamās tiesību normas

Cilvēktiesības un pamatbrīvības

5. Eiropas Cilvēktiesību [un pamatbrīvību aizsardzības] konvencijas (turpmāk tekstā — "ECPAK") 6. panta 1. punktā cita starpā ir teikts:

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Tai laikā, pirms spēkā stājās Lisabonas līgums, Vispārējās tiesas nosaukums bija "Pirmās instances tiesa". Vienkāršības labad un tādēļ, ka tā bija tikai formāla pārmaiņa, šo secinājumu tekstā ir izmantots tiesas pašreizējais nosaukums.

3 — Skat. 2009. gada 6. maija spriedumu lietā T-127/04 *KME Germany AG* u.c./Komisija (Krājums, II-1167. lpp.) (turpmāk tekstā — "pārsūdzētais spriedums"). Arī pārējie aizliegtās vienošanās dalībnieki, kam naudas sods tika uzlikts tai pašā lēmumā, apstrīdēja šo lēmumu, un arī viņu pieteikumi tika noraidīti tai pašā dienā: skat. 2009. gada 6. maija spriedumu lietā T-116/04 *Wieland-Werke*/Komisija (Krājums, II-1087. lpp.) un 2009. gada 6. maija spriedumu lietā T-122/04 *Outokumpu* un *Luvata*/Komisija (Krājums, II-1135. lpp.).

"Ikvienam ir tiesības, nosakot savu civilo tiesību un pienākumu vai jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību krimināllietā, uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos neatkarīgā un objektīvā ar likumu izveidotā tiesā. [..]"

Ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un laikus veiktu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. [..]"

6. Savukārt 6. panta 2. un 3. punktā ir noteiktas konkrētas papildu garantijas tiem, kas "apsūdzēt[i] noziedzīgā nodarījumā", tostarp nevainīguma prezumpcija un dažādu līdzekļu pieejamība, lai nodrošinātu savu aizstāvību.

8. Šā panta paskaidrojošajā piezīmē cita starpā ir teikts, ka otrais punkts atbilst ECPAK 6. panta 1. punktam, ar šādu nosacījumu:

7. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā — "Harta") [4] 47. pantā ar nosaukumu "Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu" cita starpā ir teikts:

"Savienības tiesību aktos tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu neattiecas tikai uz strīdiem par civiltiesiskām tiesībām un pienākumiem. Tas tādēļ, ka Savienība ir kopiena, kas ir balstīta uz tiesiskumu, kā Tiesa ir konstatējusi 1986. gada 23. aprīļa spriedumā lietā 294/83 *Les Verts*/Eiropas Parlaments (*Recueil*, 1339. lpp.). Tomēr ECPAK paredzētās garantijas visādā ziņā, izņemot vienīgi to piemērošanas jomu, tāpat attiecas arī uz Savienību."

"Ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti šajā pantā.

9. Hartas 49. panta nosaukums ir "Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi". 49. panta 3. punktā attiecībā uz sodiem ir teikts: "Sodu smagums nedrīkst būt nesamērīgs ar noziedzīgā nodarījuma smagumu." Paskaidrojošajā piezīmē ir minēts "vispārīgais princips par sodu un noziedzīgu nodarījumu samērīgumu, kas nostiprināts dalībvalstu kopējās konstitucionālās tradīcijās un Tiesas judikatūrā [..]".

4 — Izsludināta 2000. gada 7. decembrī Nicā (OV C 364, 1. lpp.). Tās atjaunināto versiju Eiropas Parlaments apstiprināja 2007. gada 29. novembrī — pēc tam, kad bija dzēstas atsauces uz Eiropas konstitūciju (OV C 303, 1. lpp.); jaunākā konsolidētā versija (pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās) ir publicēta OV C 83, 389. lpp.

10. Hartas 51. pantā ir definēta tās piemērošanas joma. Panta 1. punktā ir noteikts:

"Šīs Hartas noteikumi attiecas uz [ir saistoši] Savienības iestādēm un struktūrām, ievērojot subsidiaritātes principu, un uz dalībvalstīm [–] vienīgi tad, kad tās īsteno Savienības tiesību aktus. Tādēļ tās ievēro tiesības un principus, kā arī veicina to piemērošanu saskaņā ar savām atbilstīgajām pilnvarām [..]. [5]"

Līguma normas

11. EKL 81. panta 1. punktā (tagad, pēc nelieliem grozījumiem — LESD 101. panta 1. punkts) ir noteikts:

"Turpmāk norādītais ir aizliegts kā nesaderīgs ar kopējo tirgu: visi nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci kopējā tirgū, un jo īpaši darbības, ar kurām:

a) tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus;

[..]

c) sadala tirgus vai piegādes avotus;

[..]."

12. EKL 229. pantā (tagad, pēc nelieliem grozījumiem — LESD 261. pants) ir noteikts:

"Regulas, ko saskaņā ar šo Līgumu pieņem Eiropas Parlaments kopā ar Padomi, kā arī Padome, var piešķirt Eiropas Savienības Tiesai neierobežotu jurisdikciju attiecībā uz šajās regulās paredzētajām sankcijām."

13. Vispārīgākā normā — EKL 230. pantā (tagad, pēc grozījumiem — LESD 263. pants) — Eiropas Savienības Tiesai ir piešķirta jurisdikcija izskatīt institūciju, tostarp Komisijas, pieņemto aktu likumību "sakarā ar kompetences trūkumu, būtisku procedūras noteikumu pārkāpumiem, Līgumu vai jebkuru ar to piemērošanu saistītu tiesību normu pārkāpumiem, kā arī sakarā ar pilnvaru nepareizu izmantošanu".

5 — Oriģinālā versija (2000. g.). Tagad tās otrais teikums ir formulēts šādi: "Tādēļ tās ievēro tiesības un principus, kā arī veicina to piemērošanu saskaņā ar savām atbilstīgajām pilnvarām un ievērojot Savienības kompetenci, kas tai piešķirta Līgumos."

14. Saskaņā ar EKL 225. panta 1. punktu (tagad, pēc grozījumiem — LESD 256. panta 1. punkts) Vispārējās tiesas kompetencē principā ir izskatīt un izlemt pirmajā instancē šādas lietas, par kurām apelācijas sūdzību Tiesā var iesniegt vienīgi par tiesību jautājumiem.

Konkurences tiesību īstenošana

15. Padomes Regulas Nr. 17 [6] 15. pantā, kas bija piemērojams šīs lietas faktisko apstākļu rašanās laikā, cita starpā bija noteikts:

"2. Komisija ar lēmumu var uzlikt uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām [naudas sodus] 1 000 līdz 1 000 000 norēķinu vienību vai lielākā apmērā [7], bet nepārsniedzot 10 % no katra pārkāpēja uzņēmuma iepriekšējā finanšu gada apgrozījuma, ja tie ar nodomu vai nolaidības dēļ:

a) pārkāpj [EKL 81. panta 1. punktu/LESD 101. panta 1. punktu]

[..].

Nosakot soda naudas [naudas soda] apmēru, ņem vērā gan pārkāpuma smagumu, gan tā ilgumu.

[..]

4. Lēmumi, kas pieņemti, ievērojot [..] 2. punktu, nav krimināltiesiski. [8]"

16. Regulas Nr. 17 17. pantā ir noteikts:

"Tiesai ir neierobežota jurisdikcija [EKL 229. panta/LESD 261. panta] nozīmē pārskatīt lēmumus, ar ko Komisija noteikusi soda naudu [naudas sodu] vai periodisko soda maksājumu; tā var atcelt, samazināt vai palielināt uzlikto soda naudu [naudas sodu] vai periodisko soda maksājumu. [9]"

6 — 1962. gada 6. februāra Pirmā regula par Līguma [81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 13, 21.2.1962., OV Īpašais izdevums latviešu valodā, 08/01. sēj., 3. lpp.). Regula Nr. 17 ar 2004. gada 1. maiju tika atcelta un aizstāta ar Padomes 2002. gada 16. decembra Regulu (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), kas atbildību par ES konkurences tiesību piemērošanu lielā mērā pārlika uz dalībvalstu tiesām un iestādēm.

7 — Norēķinu vienība pastāvēja pirms euro ieviešanas.

8 — Normas, kas ir būtībā identiskas šīm, tagad ir ietvertas Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2., 3. un 5. punktā.

9 — Normas, kas ir būtībā identiskas šīm, tagad ir ietvertas Regulas Nr. 1/2003 31. pantā.

17. Šai lietai nozīmīgajā laikā piemērojamas bija arī Komisijas 1998. gada Pamatnostādnes sodanaudas [naudas soda] noteikšanai (turpmāk tekstā —"Pamatnostādnes") [10]. Šo Pamatnostādņu preambulā cita starpā ir teikts:

"Turpmāk izklāstītie principi nodrošina Komisijas lēmumu pārredzamību [pārskatāmību] un objektivitāti gan no uzņēmumu, gan no Tiesas viedokļa, vienlaicīgi atbalstot [nostiprinot] Komisijai piešķirto diskrecionāro varu [rīcības brīvību], kas noteikta saskaņā ar attiecīgiem tiesību aktiem, noteikt sodanaudu [naudas sodu] līdz 10 % apmērā no uzņēmuma apgrozījuma kopējā apjoma. Šī vara [brīvība] jāīsteno ar saskaņotas un nediskriminējošas politikas palīdzību, kura atbilst mērķiem, kas izvirzīti, lai sodītu par konkurences noteikumu pārkāpumiem.

Jaunā metodoloģija, ko piemēro sodanaudas [naudas soda] apmēra noteikšanai, atbilst turpmāk minētajiem noteikumiem, nosakot vispirms pamatapjomu [pamatsummu], ko palielina, ņemot vērā atbildību pastiprinošus apstākļus, vai samazina, ņemot vērā atbildību mīkstinošus apstākļus. [11]"

18. Pamatnostādņu 1. punktā teikts, ka šo pamatsummu nosaka, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu, kas ir vienīgie kritēriji, kas ir izklāstīti Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā.

19. Attiecībā uz pārkāpuma smagumu Pamatnostādņu 1.A punktā ir noteikts, ka jāņem vērā pārkāpuma raksturs, "faktiskā ietekme uz tirgu gadījumos, kad to iespējams noteikt," un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apmērs. Bija paredzētas trīs kategorijas: viegli pārkāpumi, smagi pārkāpumi un ļoti smagi pārkāpumi — pēdējā kategorijā ietilpinot horizontālus ierobežojumus, piemēram, aizliegtas vienošanās par cenu noteikšanu un tirgu sadales kvotas, kam piemērojams "iespējamais naudas sods" vairāk nekā EUR 20 miljonu apmērā. Tāpat būtu iespējams "piemērot diferencētu attieksmi pret uzņēmumiem — atbilstoši izdarītā pārkāpuma raksturam" un būtu "jāņem vērā arī pārkāpumu izdarītāju faktiskā ekonomiskā

10 — Pamatnostādnes sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV C 9, 3. lpp.). 1998. gada pamatnostādnes 2006. gada 1. septembrī aizstāja Pamatnostādnes sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV C 210, 2. lpp.). 2006. gada pamatnostādnēs ir ieturēta atšķirīga pieeja, kas būtībā nosaka pamatsummu, kas parasti tiek aprēķināta kā 30 % no gada apgrozījuma, ar ko ir saistīts pārkāpums (vajadzības gadījumā koriģēta, ņemot vērā visus lietai nozīmīgos apstākļus), kas reizināta ar līdzdalības gadu skaitu un tad vēlreiz koriģēta, ņemot vērā atbildību pastiprinošus apstākļus, atbildību mīkstinošus apstākļus un preventīvo elementu. Kopsumma nepārsniedz tiesību normās noteikto maksimumu – 10 % no gada apgrozījuma, turklāt pastāv iespēja izmantot t.s. sadarbības programmu [*leniency rules*] (skat. šo secinājumu 22. punktu un 13. zemsvītras piezīmi), kas iznēmuma veidā paredz iespēju samazināt naudas soda apmēru, kas citādi uzņēmumam varētu būt liktenīgs.

11 — Angliski dēvēti arī par *mitigating circumstances*.

spēja izraisīt ievērojamus zaudējumus citiem tirgus dalībniekiem, jo īpaši patērētājiem, un jānosaka tāds sodanaudas [naudas soda] apmērs, kas atturētu no turpmākām tamlīdzīgām darbībām".

20. Saskaņā ar 1.B punktu attiecībā uz pārkāpumu ilgumu ir jāizšķir starp īslaicīgu pārkāpumu (parasti mazāk par vienu gadu), kad naudas soda apmērs, kas noteikts, pamatojoties uz pārkāpuma smagumu, palielināts netiek; vidēja termiņa (parasti no viena līdz pieciem gadiem), kas nozīmē, ka minētā summa tiek palielināta līdz pat 50 %, un ilgtermiņa (parasti vairāk par pieciem gadiem), kas nozīmē palielinājumu "līdz pat 10 % gadā" [12]. Apmēru, kas noteikts par pārkāpuma smagumu, pieskaitot apmēram, kas noteikts par pārkāpuma ilgumu, kopā veidotos uzliktā naudas soda pamatsumma.

21. Saskaņā ar Pamatnostādņu 2. punktu pamatsummu var palielināt, ja pastāv atbildību pastiprinoši apstākļi, kas ietver citu starpā atkārtotu tāda paša veida pārkāpumu, ko izdara tas pats uzņēmums vai tie paši uzņēmumi.

22. Savukārt 3. punktā ir noteikts, ka pamatsumma tiek samazināta, ja pastāv konkrēti atbildību mīkstinoši apstākļi, tostarp: ja tiesību normas pārkāpjošā vienošanās vai prakse netiek faktiski īstenota (otrais ievilkums); pārkāpums tiek izbeigts, tiklīdz iesaistās Komisija (piemēram, ja tā veic pārbaudi) (trešais ievilkums), un uzņēmuma rezultatīva sadarbošanās procesa gaitā ārpus Komisijas 1996. gada Paziņojuma par sadarbību [*Leniency Notice*] (sestais ievilkums) piemērošanas jomas [13].

23. Paziņojumā par sadarbību ir definēti nosacījumi, ar kuriem uzņēmumiem, kas sadarbojas ar Komisiju, kura veic izmeklēšanu par aizliegto vienošanos, varētu neuzlikt naudas sodu vai samazināt naudas soda apmēru, kas pretējā gadījumā tiem tiktu piemērots.

24. Paziņojuma par sadarbību A sadaļas 4. punktā ir teikts: "Komisija uzskata, ka Kopienas interesēs ir piešķirt labvēlības režīmu uzņēmumiem, kas ar to sadarbojas turpmāk tekstā izklāstītos apstākļos. Patērētāju un pilsoņu intereses nodrošināt, ka šāda prakse tiek atklāta un aizliegta, atsver interesi sodīt uzņēmumus, kas sadarbojas ar Komisiju un

12 — Kā kļūs acīmredzams trešā un ceturtā apelācijas pamata kontekstā, varētu būt lietderīgi konkretizēt, ka tas nozīmē (un, kā man zināms, šāda interpretācija nekad nav tikusi apšaubīta), ka visa summa tiek palielināta par (≤10 x n) %, kur n = pārkāpuma ilguma gadu skaits. Skat. arī pārsūdzētā sprieduma 19. punktu, kā arī šo secinājumu 26. punktu un 16. zemsvītras piezīmi.

13 — Paziņojums par naudas sodu neuzlikšanu vai to apmēra samazināšanu lietās, kas skar aizliegtas vienošanās (OV C 207, 4. lpp.), kas bija piemērojams šīs lietas faktisko apstākļu rašanās laikā. Šis paziņojums 2002. gada 14. februārī tika aizstāts ar Paziņojumu par imunitāti pret naudas sodu un naudas soda apmēra samazināšanu lietās, kas skar aizliegtas vienošanās (OV C 45, 3. lpp.), kuru savukārt 2006. gadā aizstāja ar Komisijas Paziņojumu par imunitāti pret naudas sodu un naudas soda apmēra samazināšanu lietās, kas skar aizliegtas vienošanās (OV C 298, 17. lpp.).

tādējādi dara iespējamu vai tai palīdz atklāt un aizliegt attiecīgo karteli [aizliegto vienošanos]. [Neoficiāls tulkojums]" B, C un D sadaļā ir detalizēti konkretizēts rīcības veids, kas uzņēmumam, kurš ir piedalījies pret konkurenci vērstās darbībās, tomēr dotu iespēju rēķināties ar iecietīgu attieksmi pret sevi. Tajās ir teikts:

"B. NAUDAS SODA NEUZLIKŠANA VAI TĀ APMĒRA BŪTISKA SAMAZINĀŠANA

Uzņēmums, kas:

a) paziņo par slepeno vienošanos Komisijai, pirms tā ar lēmumu ir uzsākusi pārbaudi attiecībā uz vienošanās dalībniekiem, ja vien Komisijas rīcībā jau nav pietiekamas informācijas paziņotās vienošanās esamības pārbaudei;

b) pirmais sniedz izšķirošo informāciju, lai pierādītu aizliegtas vienošanās esamību;

c) ir pārtraucis savu dalību prettiesiskajā darbībā, vēlākais, brīdī, kad tas paziņo par aizliegtu vienošanos;

d) sniedz Komisijai visu atbilstošo informāciju, kā arī visus tā rīcībā esošos ar aizliegtu vienošanos saistītos dokumentus un pierādījumus un pastāvīgi un pilnībā sadarbojas visā izmeklēšanas laikā;

e) nav piespiedis citu uzņēmumu piedalīties [kartelī] un nelikumīgajā darbībā tam nav bijusi iniciatora vai noteicoša loma,

saņem naudas soda samazinājumu vismaz 75 % apmērā no tā naudas soda, kas uzņēmumam būtu ticis piemērots, ja tas nebūtu sadarbojies, turklāt naudas sodu var arī neuzlikt vispār."

C. NAUDAS SODA BŪTISKA SAMAZINĀŠANA

"Uzņēmums, kas atbilst B sadaļas b) līdz e) apakšpunktam un atklāj slepenu aizliegtu vienošanos pēc tam, kad Komisija veic ar lēmumu paredzētu pārbaudi aizliegtās vienošanās dalībnieku mītnēs, ar kuru nav iegūts pietiekams pamats, lai uzsāktu procedūru lēmuma pieņemšanai, saņem naudas soda samazinājumu 50 % līdz 75 % apmērā."

D. NAUDAS SODA NOZĪMĪGA SAMAZINĀŠANA

1. Ja uzņēmums sadarbojas, bet neizpilda visus B un C sadaļā uzskaitītos nosacījumus, tas iegūst naudas soda apmēra samazinājumu 10 % līdz 50 % no naudas soda summas, kas tam būtu uzlikta, ja tas nebūtu sadarbojies.

2. Samazinājums tostarp var tikt piešķirts gadījumā, ja:

— pirms paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanas uzņēmums sniedz Komisijai informāciju, dokumentus vai citus pierādījumus, kuri palīdz konstatēt pārkāpuma esamību;

— uzņēmums pēc paziņojuma par iebildumiem saņemšanas informē Komisiju, ka pēc būtības neapstrīd faktus, ar kuriem Komisija ir pamatojusi apsūdzību."

Naudas soda uzlikšana un apmēra noteikšana šajā lietā

25. Pēc vairākiem veiktiem izmeklēšanas pasākumiem Komisija 2003. gada 16. decembrī pieņēma lēmumu [14], kurā tika konstatēts, ka seši uzņēmumi — *Wieland Werke AG* (turpmāk tekstā — "*Wieland*"), *Outokumpu Oyj*, *Outokumpu Copper Products OY* (turpmāk tekstā abi kopā saukti "*Outokumpu*"), *KM Europa Metal AG* (turpmāk tekstā — "*KME Germany*"), *Europa Metalli SpA* (turpmāk tekstā — "*KME Italy*") un *Tréfimétaux SA* (turpmāk tekstā — "*KME France*") — ir pārkāpuši EKL 81. panta 1. punkta un — no 1994. gada 1. janvāra — arī EEZ līguma 53. panta 1. punkta normas, jo laikā no 1988. gada 3. maija līdz 2001. gada 22. martam bija iesaistījušies vairākās aizliegtās vienošanās un saskaņotās darbībās, kas izpaudās kā cenu noteikšana un tirgu sadale rūpniecisko cauruļu nozarē. *KME Germany*, *KME France* un *KME Italy* (kas kopš 1995. gada bija apvienojušies *KME* grupā [*KME Group*], turpmāk tekstā visi kopā saukti "*KME*") bija prasītājas pirmās instances tiesvedībā un ir apelācijas sūdzības iesniedzējas šajā tiesvedībā.

26. *KME* tika uzlikts kopējais naudas soda apmērs EUR 39,81 miljoni [15]. Procedūras, kuras ietvaros Komisija noteica attiecīgās

14 — C(2003) 4820, galīgā redakcija (Lieta COMP/E-1/38.240 — Rūpnieciskās caurules) (turpmāk tekstā — "apstrīdētais lēmums" jeb "izskatāmais lēmums"). Kopsavilkums ir publicēts OV 2004, L 125, 50. lpp.

15 — Šī summa sastāv no [naudas soda] EUR 10,41 miljona apmērā *KME Germany* un EUR 10,41 miljoniem, kas solidāri attiecas uz *KME France* un *KME Italy*, par laikposmu no 1988. gada 3. maija līdz 1995. gada 19. jūnijam, kā arī EUR 18,99 miljoniem, kas solidāri attiecas uz visām trim sabiedrībām, par laikposmu no 1995. gada 20. jūnija līdz 2001. gada 22. martam.

summas, kopsavilkums ir izklāstīts pārsūdzētā sprieduma 11.–22. punktā šādi:

"11. Pirmkārt, attiecībā uz naudas soda sākumsummas noteikšanu Komisija uzskatīja, ka pārkāpums, ko pamatā veido cenu noteikšana un tirgu sadale, jau pēc savas būtības ir ļoti smags pārkāpums (apstrīdētā lēmuma 294. apsvērums).

12. Lai noteiktu pārkāpuma smagumu, Komisija ņēma vērā arī faktu, ka kartelis [aizliegtā vienošanās] ir ietekmējis [ietekmējusi] visu Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) teritoriju (apstrīdētā lēmuma 316. apsvērums). Komisija turklāt izskatīja faktiskās pārkāpuma sekas un konstatēja, ka aizliegtā vienošanās ir radījusi "globāla mēroga ietekmi uz tirgu" (apstrīdētā lēmuma 314. apsvērums).

13. Lai izdarītu pēdējo konstatējumu, tā it īpaši balstījās uz šādām norādēm. Pirmkārt, atsaucoties uz to, ka dalībnieki esot savstarpēji apmainījušies ar informāciju par pārdošanas apjomiem un cenu līmeņiem, tā ņēma vērā vienošanās izpildi (apstrīdētā lēmuma 300. apsvērums). Otrkārt, lietas materiāli esot parādījuši, ka saskaņotās vienošanās vājas ievērošanas laikposmā cenas samazinājās, bet citos laikposmos strauji pieauga (310. apsvērums). Treškārt, Komisija atsaucās uz aizliegtās vienošanās dalībnieku kopējo tirgus daļu no 75 % līdz 85 % apmērā (apstrīdētā lēmuma 310. apsvērums). Ceturtkārt, Komisija konstatēja, ka aizliegtās vienošanās dalībnieku attiecīgās tirgus daļas visā pārkāpuma laikposmā esot palikušas relatīvi stabilas, lai gan dalībnieku klientu lokā bija novērojamas pārmaiņas (apstrīdētā lēmuma 312. apsvērums).

14. Visbeidzot, joprojām nosakot pārkāpuma smagumu, Komisija ņēma vērā, ka rūpniecisko vara cauruļu tirgus ir nozīmīga joma, kuras aptuvenā vērtība EEZ telpā ir EUR 288 miljoni (apstrīdētā lēmuma 318. apsvērums).

15. Ņemot vērā visus šos apstākļus, Komisija secināja, ka attiecīgais pārkāpums ir uzskatāms par ļoti smagu (apstrīdētā lēmuma 320. apsvērums).

16. Otrkārt, Komisija attiecīgos uzņēmumus, lai ņemtu vērā katra faktisko

ekonomisko kapacitāti radīt nopietnu kaitējumu konkurencei, apskatīja diferencēti. Šajā sakarā Komisija norādīja uz atšķirību starp tirgus daļām, kas EEZ rūpniecisko cauruļu tirgū ir *KME* grupai, kas ir līdere EEZ tirgū ar [konfidenciāli] % tirgus daļu, no vienas puses, un *Outokumpu* un *Wieland*, kam, attiecīgi, ir [konfidenciāli] % un 13,4 % tirgus, no otras puses. Ņemot vērā šo atšķirību, *Outokumpu* un *Wieland* uzliktā naudas soda sākumsumma tika noteikta 33 % apmērā no *KME* grupai noteiktās sākumsummas, t.i., EUR 11,55 miljoni *Outokumpu* un *Wieland* un EUR 35 miljoni *KME* grupai (apstrīdētā lēmuma 327. un 328. apsvērums).

17. Ņemot vērā, ka *KME* grupa tika izveidota 1995. gadā, Komisija grupai uzliktā naudas soda sākumsummu, kas veido EUR 35 miljonus, sadalīja divās daļās. Pirmā daļa attiecas uz laikposmu no 1988. līdz 1995. gadam (turklāt *KME Germany* nošķirot no *KME France* un *KME Italy*), bet otrā daļa attiecas uz laikposmu no 1995. līdz 2001. gadam (trīs vienības uzskatot par tādām, kas veido grupu). Tādēļ minētā sākumsumma tika sadalīta šādi: EUR 8,75 miljoni uzņēmumam *KME Germany* (no 1988. līdz 1995. gadam); EUR 8,75 miljoni solidāri uzņēmumiem *KME Italy* un *KME France* (no 1988. līdz 1995. gadam) un EUR 17,50 miljoni *KME* grupai, t.i., solidāri *KME Germany*, *KME France* un *KME Italy* (no 1995. līdz 2001. gadam) (apstrīdētā lēmuma 329. apsvērums).

18. Treškārt, ņemot vērā vajadzību noteikt naudas sodu līmenī, kas nodrošina preventīvu ietekmi, Komisija *Outokumpu* uzliktā naudas soda sākumsummu palielināja par 50 %, kas tādējādi sasniedza EUR 17,33 miljonus, šajā sakarā uzskatot, ka tās pasaules apgrozījums, kas pārsniedz EUR 5 miljardus, parādot, ka šīs sabiedrības apmērs un ekonomiskā vara šādu palielinājumu attaisno (apstrīdētā lēmuma 334. apsvērums).

19. Ceturtkārt, Komisija pārkāpuma, kas norisinājās laikposmā no 1988. gada 3. maija līdz 2001. gada 22. martam, ilgumu kvalificēja kā "ilgstošu". Tādējādi Komisija uzskatīja par atbilstošu attiecīgajiem uzņēmumiem uzliktā naudas soda sākumsummu palielināt par 10 % par katru dalības kartelī [aizliegtajā vienošanās] gadu. Līdz ar to Komisija *KME* grupai saistībā ar laikposmu no 1995. līdz 2001. gadam uzliktā naudas soda sākumsummu palielināja par 55 %, bet *KME Germany*, no vienas puses, kā arī *KME Italy* un *KME France*, no otras puses, saistībā ar laikposmu no 1988. līdz 1995. gadam uzliktā naudas soda sākumsummu palielināja par 70 %. Naudas soda

pamatsumma visai *KME* grupai tādējādi tika noteikta EUR 56,88 miljonu apmērā (apstrīdētā lēmuma 338., 342. un 347. apsvērums) [16].

20. Piektkārt, atbildību pastiprinošu apstākļu dēļ *Outokumpu* uzliktā naudas soda pamatsumma tika palielināta par 50 %, jo, tā kā tā ir bijusi Komisijas 1990. gada 18. jūlija Lēmuma 90/417/EOTK par procedūru saskaņā ar EOTK līguma 65. pantu attiecībā uz plakanu auksti velmēta nerūsējoša tērauda izstrādājumu Eiropas ražotāju nolīgumu un saskaņotām darbībām (OV L 220, 28. lpp. adresāte, tā esot vainojama recidīvā (apstrīdētā lēmuma 354. apsvērums).

21. Sestkārt, attiecībā uz atbildību mīkstinošiem apstākļiem Komisija norādīja, ka bez *Outokumpu* sadarbošanās tā rīcību, kas veido pārkāpumu, būtu varējusi noteikt tikai attiecībā uz četru gadu laikposmu, un tādējādi samazināja tās naudas soda pamatsummu par EUR 22,22 miljoniem, kā rezultātā pamatsumma atbilst naudas sodam, kāds tai būtu bijis uzlikts par šādu laikposmu (apstrīdētā lēmuma 386. apsvērums).

22. Septītkārt un visbeidzot, Komisija, pamatojoties uz 1996. gada Paziņojuma par sadarbību D sadaļu, naudas soda apmēru samazināja par 50 % *Outokumpu*, par 20 % *Wieland* un par 30 % *KME* grupai (apstrīdētā lēmuma 402., 408. un 423. apsvērums)."

Pārsūdzētā sprieduma kopsavilkums

27. *KME* prasības pieteikumam pirmajā instancē ir virsraksts "Prasības pieteikums atbilstoši EKL 225. un 230. pantam". Tajā *KME* Vispārējo tiesu lūdza:

— būtiski samazināt naudas soda apmēru;

— piespriest Komisijai segt *KME* tiesāšanās izdevumus un izmaksas, kas tai ir radušās, lai, sagaidot Vispārējās tiesas spriedumu, iesniegtu bankas garantiju naudas soda samaksas vietā;

16 — Lai gan pārsūdzētajā spriedumā tas nav minēts, ar izskatāmo lēmumu sākumsumma tika palielināta par 125 % attiecībā uz *Outokumpu* un *Wieland*, attiecīgi, no EUR 17,33 miljoniem uz EUR 38,98 miljoniem un no EUR 11,55 miljoniem uz EUR 25,99 miljoniem (aplūkojamā lēmuma 328., 334. un 347. apsvērums).

— veikt visus citus pasākumus, ko Vispārējā tiesa varētu uzskatīt par piemērotiem.

28. Šos prasījumus *KME* pamatoja ar pieciem prasības pamatiem, kas visi ir saistīti ar naudas soda apmēra noteikšanu: a) aprēķinot naudas soda sākumsummu, nav pietiekami ņemta vērā aizliegtās vienošanās faktiskā ietekme; b) neatbilstošs konkrētā tirgus apmēra novērtējums; c) kļūdaina naudas soda apmēra palielināšana, pamatojoties uz pārkāpuma ilgumu; d) nav ņemti vērā atbildību mīkstinoši apstākļi, un e) paziņojuma par sadarbību nepareiza piemērošana. Vispārējā tiesa noraidīja visus piecus prasības pamatus un tādējādi arī prasības pieteikumu kopumā.

29. Attiecībā uz pirmo prasības pamatu (ka nav pietiekami ņemta vērā aizliegtās vienošanās faktiskā ietekme), Vispārējā tiesa konstatēja, ka Komisija drīkstēja diferencēti attiekties pret dalībniekiem, pamatojoties uz katram piederošo tirgus daļu; ka aizliegtās vienošanās, it īpaši cenu saskaņota noteikšana un tirgu sadale, jau savas būtības dēļ ir uzskatāmas par vissmagākā naudas soda uzlikšanas pamatu neatkarīgi no to ietekmes uz tirgu un ka "katrā ziņā un informācijas pilnīguma pēc" Komisija bija saskaņā ar pietiekamiem juridiskiem standartiem pierādījusi, ka aizliegtā vienošanās arī faktiski ietekmēja konkrēto tirgu.

30. Otrajā prasības pamatā *KME* izvirzīja argumentu, ka Komisija bija nepareizi novērtējusi vara cauruļu ražošanas tirgus apmēru — tā balstījās uz apgrozījumu, ieskaitot izejvielu (proti, vara) izmaksas, lai gan šīs izmaksas noteica un dažkārt arī tieši sedza paši pircēji. Pareizs novērtējums bija jābalsta uz ražotāju pievienoto vērtību. Vispārējā tiesa konstatēja, ka nebija nekāda iemesla pieprasīt, lai konkrētā tirgus apgrozījums tiktu aprēķināts, neieskaitot atsevišķas ražošanas izmaksas, un ka, neraugoties uz aptuvenās precizitātes rakstu ru, likumdevēji, Komisija un Tiesa to uzskatīja par adekvātu kritēriju attiecīgo uzņēmumu apmēra un ekonomiskās varas novērtēšanai.

31. Attiecībā uz trešo prasības pamatu (kļūdaina naudas soda apmēra palielināšana 10 % apmērā par katru pārkāpuma gadu) Vispārējā tiesa konstatēja, ka Komisija, nesajaucot pārkāpuma smagumu un ilgumu, bija īstenojusi savu pieļaujamo rīcības brīvību pamatnostādnēs sev noteikto pienākumu ietvaros un ka palielinājums 125 % apmērā par pārkāpuma ilgumu — 12 gadi un 10 mēneši, nebija nesamērīgs.

32. Ceturtajā pamatā *KME* apgalvoja, ka Komisija pretēji pašas izstrādātajām pamatnostādnēm neņēma vērā konkrētus it kā atbildību mīkstinošus apstākļus: i) faktu, ka, lai gan sistemātiski neatturoties no vienošanos īstenošanas, *KME* to darīja ierobežotā veidā;

ii) faktu, ka *KME* pēc Komisijas veiktajām pārbaudēm nekavējoties un labprātīgi izbeidza pārkāpumu; iii) rūpniecisko cauruļu nozares ekonomiski sarežģīto situāciju, un iv) faktu, ka *KME* sniedza pierādījumus, kas bija izšķiroši vai papildināja Komisijas rīcībā esošos pierādījumus. Vispārējā tiesa attiecīgi konstatēja, ka: i) *KME* nebija faktiski uzsākusi nekādu konkurencei atbilstošu darbību un ka ierobežota īstenošana nebija pietiekams atbildību mīkstinošs faktors; ii) Komisijai ir rīcības brīvība samazināt naudas soda apmēru, ņemot vērā pārkāpuma (konkrēti šeit — tīša pārkāpuma) izbeigšanu, tiklīdz iesaistās Komisija, atkarībā no tā, kā tā ir novērtējusi apstākļus; iii) Komisijai nav pienākuma ņemt vērā nozares slikto finansiālo stāvokli kā atbildību mīkstinošu apstākli un iv) Komisijai ir rīcības brīvība, piemērojot atbildību mīkstinošus apstākļus, un, uzskatot, ka svarīgo informāciju sniedza *Outokumpu*, nevis *KME*, tā to nav izmantojusi nepareizi.

samazinājumu par konkrētu rīcību, nenozīmē, ka tai tāds pats procentuāls samazinājums būtu jāpiešķir par līdzīgu rīcību turpmākos gadījumos; ii) kritizēt varētu vienīgi acīmredzamu kļūdu novērtējumā, jo Komisijai bija plaša rīcības brīvība novērtēt kāda uzņēmuma sadarbošanās kvalitāti un lietderību, it īpaši atsaucoties uz citu uzņēmumu īstenotās sadarbošanās pakāpi, taču šajā gadījumā šādas acīmredzamas kļūdas nebija, un iii) ka nepastāvēja diskriminējoša attieksme, jo *KME* un *Outokumpu* neatradās salīdzināmās situācijās.

Apelācijas pamati

34. *KME* izvirza piecus apelācijas pamatus, kuru kopsavilkums ir šāds.

33. Piektajā pamatā (nepietiekama Paziņojumā par sadarbību paredzētā naudas soda apmēra samazināšana) *KME* apgalvoja, ka: i) iepriekšējos gadījumos pret trešām personām bija izrādīta labvēlīgāka attieksme; ii) *KME* sniegtās informācijas dēļ naudas soda apmērs bija jāsamazina par vairāk nekā 30 % un iii) Komisija bija pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, samazinot *Outokumpu* naudas sodu par 50 %. Vispārējā tiesa attiecīgi konstatēja, ka: i) fakts, ka Komisija iepriekš ir piešķīrusi konkrētu procentuālu

35. Pirmkārt, atzīstot, ka Komisija saskaņā ar pietiekamiem juridiskiem standartiem bija pierādījusi, ka aizliegtai vienošanās bija ietekme uz konkrēto tirgu, kas ir faktors, kas jāņem vērā, nosakot *KME* uzliktā naudas soda pamatsummu, Vispārējā tiesa pārkāpa Eiropas Savienības (turpmāk tekstā — "ES")

tiesības un neloģiski un neadekvāti izklāstīja iemeslus, kādēļ tā noraidīja pirmo prasības pamatu. Turklāt, piekrītot Komisijas secinājumam, ka *KME* iesniegtie ekonometrijas pierādījumi neliecina par to, ka pārkāpumam kopumā nebija ietekmes uz tirgu, Vispārējā tiesa esot uzskatāmi sagrozījusi faktus un tai iesniegtos pierādījumus.

36. Otrkārt, piekrītot Komisijas noteiktajam tirgus apmēram, ko ietekmējusi aizliegtā vienošanās (rūpnieciskās caurules), ietverot apgrozījumu atsevišķā augšupējā tirgū (varš), lai gan aizliegtās vienošanās dalībnieki nebija vertikāli integrēti šajā augšupējā tirgū, Vispārējā tiesa pārkāpa ES tiesības un nepienācīgi pamatoja, kādēļ tā noraidīja *KME* otro prasības pamatu.

37. Treškārt, Vispārējā tiesa, piekrītot attiecīgajai aplūkojamā lēmuma daļai un noraidot *KME* trešo prasības pamatu, proti, ka Komisija bija nepareizi piemērojusi Pamatnostādnes, kā arī pārkāpusi samērīguma principu un vienlīdzīgas attieksmes principu, jo tā *KME* uzliktā naudas soda pamatsummai piemēroja maksimālo procentuālo palielinājumu par [pārkāpuma] ilgumu, pārkāpa ES tiesības un sniedza neskaidru, neloģisku un neadekvātu pamatojumu.

38. Ceturtkārt, Vispārējā tiesa esot pārkāpusi ES tiesības, jo tā noraidīja *KME* ceturtā prasības pamata ceturto daļu un, apstiprinot aplūkojamā lēmuma attiecīgo daļu, kurā Komisija liedza *KME* iespēju saņemt naudas soda apmēra samazinājumu par tās sadarbošanos ārpus Paziņojuma par sadarbību piemērošanas jomas, esot pārkāpusi gan Pamatnostādnes, kā arī taisnīguma principu un vienlīdzīgas attieksmes principu.

39. Piektkārt, Vispārējā tiesa esot pārkāpusi ES tiesības un pamattiesības uz pilnīgu un efektīvu lietas pārbaudi tiesā, jo tā neveica *KME* argumentu pamatīgu un rūpīgu izvērtēšanu, kā arī izrādīja neobjektīvu pietāti pret Komisiju un tās rīcības brīvību.

40. Šķiet, ka no visiem šiem apelācijas pamatiem tieši piektais un pēdējais būtu jāizvērtē vispirms, jo Tiesas viedoklis par vispārīgu jautājumu par šāda veida gadījumos Vispārējās tiesas veicamās pārsūdzības izskatīšanas saturu, pakāpi un raksturu ietekmēs pieeju pirmajiem četriem apelācijas pamatiem, kas katrs ietver kritiku par konkrētu, atšķirīgu šādas izskatīšanas piemērošanu.

Piektais apelācijas pamats: Lietas efektīva pārbaude tiesā

Nozīmīgie pārsūdzētā sprieduma punkti

41. *KME* sava argumenta, ka Vispārējā tiesa "ar pārlieku un nepamatotu pietāti izturējās pret Komisijas rīcības brīvību", pamatojumam citē šādus pārsūdzētā sprieduma punktus:

"92. [..] pārkāpuma smagumu nosaka atkarībā no vairākiem faktoriem, attiecībā uz kuriem Komisijai ir rīcības brīvība [..]."

"103. [..] Komisija, īstenojot savu rīcības brīvību [..], piemērojamo palielinājuma likmi izvēlas atkarībā no pārkāpuma ilguma."

"115. Pēc Pamatnostādņu pieņemšanas joprojām ir piemērojama iepriekšējā judikatūra, saskaņā ar kuru Komisijai ir rīcības brīvība, ar ko tai ļauts ņemt vai neņemt vērā dažus apstākļus, kad tā atkarībā no attiecīgajā gadījumā pastāvošajiem apstākļiem nosaka uzliekamā naudas soda apmēru. Tādējādi, tā kā Pamatnostādnēs nav obligātas norādes attiecībā uz atbildību mīkstinošiem apstākļiem, kas var tikt ņemti vērā, ir jāuzskata, ka Komisija ir saglabājusi zināmu brīvību, lai vispārīgi novērtētu, kādā mērā naudas soda apmērs atbilstoši atbildību mīkstinošiem apstākļiem, iespējams, ir jāsamazina."

"129. [..] attiecībā uz atbildību mīkstinošu apstākļu piemērošanu Komisijai ir rīcības brīvība [..]."

42. Šos punktus var aplūkot, ņemot vērā Vispārējās tiesas "ievada apsvērumus", kas minēti pārsūdzētā sprieduma 32.–37. punktā, lai gan *KME* šos punktus nav konkrēti minējusi:

"32. Vispirms ir jāatzīmē, pirmkārt, ka no apstrīdētā lēmuma 290.–387. apsvēruma izriet, ka Komisijas saistībā ar pārkāpumu uzliktie naudas sodi ir piemēroti atbilstoši Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktam, un, otrkārt, ka, lai gan Komisija apstrīdētajā lēmumā tieši nav atsaukusies uz Pamatnostādnēm [..], ir konstatēts, ka

naudas sodu summu tā ir noteikusi, piemērojot tajās definēto metodoloģiju.

33. Pamatnostādnēs, lai gan tās nevar kvalificēt kā tiesību normas, tomēr ir paredzēta uzvedības norma, kurā ir iekļauta prakse, kas jāievēro un no kuras Komisija konkrētā gadījumā nevar atkāpties, nenorādot ar vienlīdzīgās attieksmes principu savienojamus iemeslus (skat. Tiesas 2006. gada 18. maija spriedumu lietā C-397/03 P *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, Krājums, I-4429. lpp., 91. punkts un tajā minētā judikatūra).

34. Tādēļ, pārbaudot ar apstrīdēto lēmumu uzlikto naudas sodu tiesiskumu, Vispārējai tiesai ir jāizskata, vai Komisija savu rīcības brīvību ir īstenojusi atbilstoši Pamatnostādnēs noteiktajai metodei, un tiktāl, ciktāl tā konstatētu, ka Komisija no metodes ir atkāpusies, ir jāpārbauda, vai šī atkāpe ir attaisnojama un tiesiski pietiekami pamatota. Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka paša Pamatnostādņu principa, no vienas puses, un tajās norādītās metodes, no otras puses, spēkā esamību Tiesa ir apstiprinājusi (Tiesas 2005. gada 28. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, Krājums, I-5425. lpp., 252.–255., 266., 267., 312. un 313. punkts).

35. No Pamatnostādņu pieņemšanas izrietošā Komisijas rīcības brīvības pašierobežošana tiešām nav nesaderīga ar Komisijas būtiskās rīcības brīvības saglabāšanu. Pamatnostādnēs ir iekļauti dažādi elastīgi elementi, kas Komisijai ļauj izmantot tai piešķirto rīcības brīvību atbilstoši Regulas Nr. 17 noteikumiem, kā tos interpretējusi Tiesa (iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 267. punkts).

36. Tātad jomās, kurās Komisija ir saglabājusi rīcības brīvību, piemēram, attiecībā uz palielinājuma ilguma dēļ likmi, tās vērtējumu tiesiskuma kontrole aprobežojas ar acīmredzamas kļūdas vērtējumā neesamības pārbaudi (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2005. gada 18. jūlija spriedumu lietā T-241/01 *Scandinavian Airlines System*/Komisija, Krājums, II-2917. lpp., 64. un 79. punkts).

37. Turklāt Komisijas rīcības brīvība un ierobežojumi, ko tā sev ir noteikusi, nekādā gadījumā neliedz Kopienu tiesai īstenot savu neierobežotas jurisdikcijas kompetenci (Pirmās instances tiesas 2004. gada 8. jūlija spriedums apvienotajās lietās T-67/00, T-68/00, T-71/00 un T-78/00 *JFE Engineering* u.c./Komisija, Krājums, II-2501. lpp., 538. punkts), ar kuru tai ir piešķirta iespēja Komisijas uzliktā naudas soda summu atcelt, samazināt vai palielināt (šajā sakarā skat. Tiesas 2007. gada 8. februāra spriedumu lietā C-3/06 P *Groupe Danone*/Komisija,

Krājums, I-1331. lpp., 60.–62. punkts, un Pirmās instances tiesas 2003. gada 21. oktobra spriedumu lietā T-368/00 *General Motors Nederland* un *Opel Nederland*/Komisija, *Recueil*, II-4491. lpp., 181. punkts."

Argumentu kopsavilkums

KME apelācijas sūdzība

43. *KME* iebilst, ka Vispārējā tiesa nav pamatīgi un detalizēti izvērtējusi argumentus, ko *KME* iesniedza pirmajā instancē, kā arī pret Vispārējās tiesas "pārlieko pietāti" pret Komisijas rīcības brīvību, atbalstot [Komisijas uzlikto] nesamērīgo naudas sodu. *KME* uzskata, ka šāda Vispārējās tiesas rīcība pārkāpj pamattiesības uz pilnīgu, rezultatīvu un taisnīgu aplūkojamā lēmuma pārsūdzības pārbaudi objektīvā un neatkarīgā tiesā.

44. ES konkurences tiesības lielā mērā ir ietekmējusi sadarbība starp Komisiju kā izmeklēšanas, apsūdzības un lēmumu pieņemšanas iestādi un tiesām, kas nodrošina ārējas kontroles pasākumu. Tomēr judikatūrā nekad nav ticis izskaidrots, ko tieši nozīmē Komisijai atvēlētā rīcības brīvība, kas ir tās priekšmets jeb pamatapsvērumi, ņemot vērā institucionālo līdzsvaru starp tām.

45. Šīs sadarbības stāvokli ietekmēja Komisijas lomas konkurences politikas īstenošanā attīstība kopš Regulas Nr. 17 pieņemšanas. EEK 1962. gadā sastāvēja no sešām dalībvalstīm, un Eiropas konkurences tiesību jomā nebija lielas pieredzes un/vai piekrišanas. Paziņojumi bija noderīgs informācijas avots, kas Komisijai deva iespēju īstenot iepriekšēju kontroli un pilnveidot savu tiesību īstenošanas politiku; tās loma galvenokārt bija izglītot un nodrošināt tiesisko noteiktību, pieņemot formālus lēmumus par atbrīvojumu, atbalsta rakstus [*comfort letters*] vai lēmumus par [uzņēmumu apvienošanas] atļaušanu. Lai gan Komisija jau apvienoja izmeklēšanas, apsūdzības un lēmumu pieņemšanas pilnvaras, izmeklēšanas un apsūdzības darbības bija salīdzinoši retas, bet naudas sods — parasti neliels. Šādā kontekstā bija saprātīgi, loģiski un taisnīgi, ka Tiesa spriedumā lietā *Consten* un *Grundig*[17] nosprieda, ka, tā kā Komisijas pilnvaru izmantošana nenovēršami nozīmēja, ka tā veic sarežģītu ekonomikas jautājumu izvērtēšanu, gadījumā, ja šāds vērtējums tiek pārskatīts tiesā, bija jāņem vērā raksturīgās iezīmes, tikai izvērtējot faktu nozīmīgumu un juridiskās sekas, ko Komisija izsecināja no šiem faktiem. Turklāt Komisijas rezervētā

17 — 1966. gada 13. jūlija spriedums apvienotajās lietās 56/64 un 58/64 *Consten* un *Grundig*/Komisija (*Recueil*, 429. lpp., 12. punkts).

pieeja mazināja to, cik izšķirošs bija jautājums par skaidru robežu noteikšanu attiecībā uz tās soda uzlikšanas pilnvaru īstenošanu.

46. Tomēr būtu patvaļīgi, bīstami un netaisnīgi piemērot to pašu "tiesas pietāti" pret Komisijas rīcības brīvību pašreizējā ES konkurences tiesību īstenošanas režīma kontekstā, ko raksturo arvien lielāks naudas soda apmērs, kam nenovēršami ir ekonomiska un finansiāla ietekme uz sabiedrībām, to akcionāriem un darbiniekiem, un kas faktiski noved pie konkurences tiesību "kriminalizēšanas". ES konkurences tiesību normas ir tieši piemērojamas normas, kas nepieļauj ar politikas apsvērumiem pamatotu rīcības brīvību to interpretācijā un piemērošanā, tā ka iespējama ir vienīgi ļoti ierobežotas pakāpes pietāte no tiesu puses, kad tās katrā konkrētā gadījumā izskata šo normu piemērošanu no Komisijas puses.

47. Saskaņā ar pašreizējo režīmu, kas tika ieviests ar Regulu Nr. 1/2003, visu LESD 101. pantu piemēro ne tikai Komisija, bet arī dalībvalstu konkurences iestādes un tiesas. Nekad nav likts saprast, ka dalībvalsts tiesai, piemērojot LESD 101. pantu, atsevišķos gadījumos ir plaša rīcības brīvība, pret ko apelācijas tiesvedībā augstākas instances tiesā tiktu sagaidīta pietāte.

48. Komisijas pieredze faktu un/vai ekonomikas ziņā sarežģītu lietu izvērtēšanā, pēc pašas teiktā, nevar attaisnot plašu rīcības brīvību ES konkurences tiesību piemērošanā. Drīzāk paaugstināta līmeņa izpēte sarežģītās lietās ir daļa no Vispārējās tiesas pilnvarām, kas tika noteiktas, reaģējot uz kritiku par to, ka toreiz īstenotās tiesas uzraudzības intensitāte vairs nebija tādā līmenī, kāds vajadzīgs tiesību režīmam, kas bija sācis ievērojami iejaukties individuālās tiesībās, strikti īstenojot konkurences tiesību normas. Turklāt gan Vispārējā tiesa, gan Tiesa bieži vien apmierinoši izpēta īpaši intensīvas un sarežģītas lietas no tiesiskā aspekta. Vispārējās tiesas īstenotās lietas izskatīšanas intensitāte nesamazinās atkarībā no attiecīgo faktu sarežģītības, bet gan ir atkarīga no tās novērtējuma par to, kāda veida izpēte ir vajadzīga un piemērota katras konkrētās lietas apstākļos.

49. Turklāt Vispārējai tiesai ir neierobežota jurisdikcija attiecībā uz konkurences lietās uzlikto sodu. Īstenojot šo jurisdikciju, tai nav jāatvēl Komisijai nekāda rīcības brīvība attiecībā uz piemērotu un samērīgu naudas soda raksturu vai tā aprēķināšanai izmantoto metodi — *a fortiori* ņemot vērā šāda naudas soda faktiski krimināltiesisko raksturu un ECPAK

prasību par jebkura administratīva lēmuma, ar ko tiek uzlikts kriminālsods, efektīvu pārbaudi tiesā. Tādēļ Vispārējai tiesai ir jāizvērtē, kā Komisija katrā gadījumā ir novērtējusi nelikumīgās rīcības smagumu un ilgumu, ko tā var aizstāt ar savu novērtējumu, atceļot, samazinot vai palielinot naudas sodu. Šādas neierobežotas jurisdikcijas pilnīga īstenošana ietver kontroli ne tikai pār naudas soda formālo likumību, bet arī pār tā atbilstību, veicot neatkarīgu sodāmās rīcības smaguma un sankcijas vispārīgā taisnīguma novērtējumu, ņemot vērā visus katras konkrētās lietas apstākļus.

50. Komisijas rīcības brīvības (ja tāda būtu) apmērs tādās lietās kā šī ir jādefinē šauri, un atbilstoši jāierobežo iespējamā tiesas pietāte pret šī patvaļīgā novērtējuma pakāpi. Lietas tehniskā rakstura dēļ Tiesai nebūtu jāaizmirst savs pienākums nodrošināt tiesību ievērošanu.

51. Cits jautājums ir par to, vai ES tiesu sistēmā nodrošinātā lietas pārbaude ir pietiekami plaša un intensīva, lai nodrošinātu ECPAK 6. panta 1. punktā paredzēto aizsardzības pakāpi. Debates par šo jautājumu ir kļuvušas aktuālākas, ņemot vērā ne tikai Komisijas kombinētās izmeklēšanas, apsūdzības un lēmumu pieņemšanas pilnvaras, bet arī pastāvīgo ES konkurences tiesību "kriminalizēšanu". Eiropas Cilvēktiesību tiesa jau pirms ilgāka laika piekrita, ka administratīvo tiesību īstenošana, tai skaitā naudas soda uzlikšana, nav nesaderīga ar ECPAK 6. panta 1. punktu. Tomēr lai gan šādai īstenošanai nav jābūt pilnīgi pārņemtai no tiesu puses, lai atbilstu šā panta prasībām, ir jāpastāv pietiekami stiprām procesuālām garantijām un iedarbīgai tiesu kontrolei ar pilnu jurisdikciju pārbaudīt administratīvo lēmumu. Tas, kādas prasības būtu jāievēro pārbaudes sistēmai, lai nodrošinātu atbilstību ECPAK 6. panta 1. punktam, vēl ir jānoskaidro, taču nav skaidrs, vai pastāvošā ES konkurences tiesību īstenošanas sistēma, tai skaitā pārbaude tiesā, atbilst šādām prasībām.

52. Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu ir nostiprinātas arī Hartas 47. pantā. Judikatūrā ir rodams apstiprinājums tam, ka personām, kam adresēti Komisijas lēmumi par naudas soda uzlikšanu konkurences lietās, ir tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu tiesā un ka viņu tiesības uz objektīvu tiesu tiek pārkāptas, ja nepastāv iespēja lietu pārsūdzēt pilnas jurisdikcijas tiesā ECPAK izpratnē.

Komisijas atbilde

53. Komisija apgalvo, pirmkārt, ka apelācijas pamats ir pārāk vispārīgs un neprecīzs, lai Tiesa to varētu novērtēt (tādējādi neatbilst Tiesas Reglamenta 112. panta 1. punkta c) apakšpunkta prasībām), un tādēļ nav pieņemams; otrkārt, ka Vispārējā tiesa savu spriedumu pamatoja ar saviem pozitīviem konstatējumiem un tādējādi apelācijas pamats ir nepamatots.

54. Attiecībā uz precizitātes trūkumu *KME* izvirza virkni argumentu, kas atbalsta intensīvu Komisijas lēmumu izskatīšanu Vispārējā tiesā, bet piekrīt tam, ka administratīvo tiesību īstenošanas sistēma kopā ar pilnas jurisdikcijas tiesu kontroli ir saderīga ar ECPAK 6. panta 1. punktu. Tā arī piekrīt, ka Vispārējā tiesa un Tiesa principā spēj īstenot adekvātu lietu pārbaudi un arī praktiski to ir darījušas. Tā tādējādi neapstrīd Komisijas lēmumu pārbaudes pamatstruktūru.

55. Līdz ar to *KME* vajadzēja a) konkretizēt sprieduma, kurā Vispārējā tiesa nepienācīgi izskatīja tās argumentus, elementus, b) konkretizēt standartus, kādiem jāatbilst Vispārējās tiesas pārbaudes kvalitātei, un c) pierādīt, kā, atsaucoties uz šādiem standartiem, [Vispārējā] tiesa nepienācīgi izskatīja *KME* argumentus. Tā vietā tā citē četrus fragmentus no sprieduma, kas atsaucas uz Komisijas rīcības brīvību, neizskaidrojot, kā tie pierāda to, ka *KME* apsvērumu kontekstā Vispārējā tiesa nav adekvāti izskatījusi Komisijas lēmumu.

56. Tik tiešām, standarti, saskaņā ar kuriem būtu jāvērtē Vispārējās tiesas veikta lietas pārbaude atbilstoši ECPAK 6. panta 1. punktam, ir neskaidri, pat piekrītot *KME* apgalvojumam, ka šim nolūkam naudas sodiem ES konkurences tiesībās ir "krimināltiesisks raksturs". *KME* izvairās no jebkādām diskusijām par to, kā tas varētu ietekmēt lietu pienācīgas pārbaudes standartus.

57. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir paskaidrojusi, ka ECPAK 6. panta 1. punkta prasības atšķiras pat kopējās "krimināltiesiskās apsūdzības" kategorijas ietvaros. Tā kā ES tiesībās ir tieši teikts, ka naudas sodiem ES konkurences tiesībās nav krimināltiesiska rakstura, tie neietilptu krimināltiesību "pamatkodolā", ko identificējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, un ne vienmēr būtu strikti piemērojamas garantijas, kas ir piemērojamas kriminālprocesam.

58. Katrā ziņā Vispārējai tiesai nepārprotami ir "pilna jurisdikcija" ECPAK 6. panta 1. punkta izpratnē (šo jēdzienu nedrīkst jaukt ar ES tiesību jēdzienu "neierobežota jurisdikcija pārbaudīt finansiāla soda piemērošanu"). Eiropas Cilvēktiesību tiesa kā neadekvātu ir nosodījusi tādu tiesas noteiktu tiesībaizsardzības līdzekli pret administratīviem aktiem, kas ietver tikai kļūdu tiesību piemērošanā izskatīšanu un kas tādējādi neļauj tiesai izlabot faktu kļūdas. Tomēr, lai gan tiesai varētu būt arī jāizskata samērīgums, konkrētu aspektu ierobežota izskatīšana pati par sevi vēl nav nesaderīga ar jēdzienu "pilna jurisdikcija" ECPAK 6. panta 1. punkta izpratnē.

izturējās pret tās rīcības brīvību". Lai kādi arī būtu lietas izskatīšanas standarti, kas izriet no ECPAK 6. panta 1. punkta, Vispārējā tiesa šos standartus ievēroja.

Juridiskais vērtējums

60. *KME* arguments būtībā ir par to, ka, piekrītot, ka dažādi novērtējumi Komisijas veiktās naudas soda noteikšanas ietvaros ietilpst Komisijas rīcības brīvības jomā, un tādēļ nemēģinot veikt pati savu novērtējumu par šiem jautājumiem, Vispārējā tiesa izskatāmo lēmumu neizpētīja, kā to paredz ECPAK un Harta.

59. Attiecībā uz otro apgalvojumu (ka Vispārējās tiesas spriedums tika pamatots ar pašas pozitīvajiem konstatējumiem) Komisija apgalvo, ka neatkarīgi no minētajām atsaucēm uz Komisijas rīcības brīvību Vispārējā tiesa veica pamatīgu un rezultatīvu lietas pārbaudi par to, kā ticis aprēķināts naudas soda apmērs, un izdarīja savus apstiprinošos secinājumus, ka *KME* otrais, trešais un ceturtais prasības pamats bija nepamatots [18]. Attiecībā uz šiem jautājumiem Vispārējā tiesa apsvēra un noraidīja *KME* argumentus to nepamatotības dēļ, kā arī apstiprinoši piekrita Komisijas argumentācijai un nevis "ar pietāti

61. Tādēļ ir svarīgi pārliecināties, cik padziļinātu izpēti prasa šie tiesību instrumenti, no kuriem visnozīmīgākās pamatnostādnes ir rodamas Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā.

62. *KME* apgalvo, ka tādām konkurences tiesību īstenošanas procedūrām kā šeit aplūkojamai, kurās ir ietverts konstatējums, ka uzņēmums ir iesaistīts aizliegtās darbībās, un naudas soda uzlikšanu par šādu rīcību, nepārprotami ir krimināltiesisks raksturs ECPAK izpratnē. Komisija norāda, ka ir tieši

18 — Šķiet, ka Komisija šeit atsaucas tikai uz otro, trešo un ceturto prasības pamatu, jo *KME* citētie sprieduma fragmenti (skat. 41. punktu) attiecas vienīgi uz šiem pamatiem.

pateikts, ka tāda veida lēmumiem kā šajā lietā *nav* "krimināltiesiska rakstura", tomēr piekrīt, ka saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru tas nav pārliecinošs kritērijs. Ja arī šīs judikatūras kontekstā tiem tiktu piedēvēts krimināltiesisks raksturs, tad katrā ziņā tie neietilptu krimināltiesību "pamatkodolā", ko identificējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Tas ir svarīgs jautājums, jo Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir pieprasījusi stingrākas procesuālās garantijas un augstākus lietu pārbaudes standartus attiecībā uz krimināl procesu salīdzinājumā ar civilprocesu, bet krimināltiesību ietvaros — vairāk attiecībā uz "pamatkodolu" nekā uz pārējiem procesa veidiem.

63. Lai izlemtu, vai process saistībā ar pārkāpumu būtu jāklasificē kā "krimināltiesisks", Eiropas Cilvēktiesību tiesa ņem vērā trīs "*Engel* kritērijus", kas tā tiek dēvēti, atsaucoties uz spriedumu, kurā tie pirmoreiz tika formulēti [19]. Pirmkārt, attiecīgajā tiesību sistēmā pastāv formāla klasifikācija, tomēr tā tiek tieši uzskatīta par "ne vairāk kā sākumpunktu". Spriedumā lietā *Engel* tāpat kā turpmākajos spriedumos Eiropas Cilvēktiesību tiesa piešķīra ievērojami lielāku nozīmi — tādā mērā, ka pat tika ignorēta dalībvalstu tiesību klasifikācija — tās otrajam un trešajam kritērijam, proti, nodarījuma raksturam un soda smaguma pakāpei, ko attiecīgā persona riskē uzņemties. Šajā sakarā tiesa uzskatīja, ka nozīmīgi ir tas, vai sods tiek piemērots saskaņā ar vispārēju normu, kas adresēta visiem pilsoņiem, nevis tādu personu grupai, kam ir īpašs statuss, un vai tas būtībā ir paredzēts kā sodīšana, kam jāattur no atkārtota nodarījuma, nevis kā finansiāla kompensācija par kaitējumu [20].

64. Šo kritēriju kontekstā man nav grūti secināt, ka arī uz procedūru, kurā tiek piemērots naudas sods par to, ka tiek pārkāpts EKL 81. panta 1. punktā noteiktais aizliegums slēgt vienošanās par cenu noteikšanu un tirgu sadali, attiecas ECPAK 6. panta "krimināltiesiskā sadaļa", ko konsekventi definējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa [21]. Aizliegums un iespēja uzlikt naudas sodu ir nostiprināta vispārēji piemērojamos primārajos un sekundārajos tiesību aktos; nodarījumi ietver iesaistīšanos darbībās, kas vispārēji tiek uzskatītas par slepenām, kaitējot vispārējās sabiedrības interesēm; tā ir iezīme, kas tai ir kopīga ar noziedzīgiem nodarījumiem vispār

19 — 1976. gada 8. jūnija spriedums lietā *Engel* u.c. pret Nīderlandi, A sērija, Nr. 22, 82. punkts.

20 — Skat., piemēram, spriedumu lietā *Jussila* pret Somiju [GC], Nr. 73053/01, ECT 2006-XIII.

21 — Skat. arī ģenerāladvokāta Bota [*Bot*] 2010. gada 26. oktobra secinājumus lietā C-352/09 P *ThyssenKrupp Nirosta*/Komisija (atrodas izskatīšanā Tiesā, 48.–52. punkts), kuriem es pilnīgi piekrītu, un tajos minēto judikatūru.

un kas ietver nepārprotamu stigmu [22]; naudas sods, kura apmērs var sasniegt [23] 10 % no gada apgrozījuma, neapšaubāmi ir smags sods un var pat apdraudēt uzņēmuma spēju turpināt komercdarbību; un tā nolūks, kā ir ticis tieši pateikts, ir sodīt un preventīvi atturēt [24], un tam nav kaitējuma kompensēšanas elementa.

vienīgi tādām attiecībām, kas ietekmēja konkurenci izejvielu tirgū, un tādējādi to piemērošana bija ierobežota; ka to mērķis bija konkurences aizsargāšana un atjaunošana; un ka pasākumi, kas varētu tikt piemēroti, bija nevis "sankcijas", bet gan tiesas izpildraksti kopā ar nelikumīgi iegūtās peļņas konfiskāciju, kuras nolūks ir sniegt finanšu kompensāciju par kaitējumu, nevis sodīt ar nolūku atturēt no nodarījuma atkārtotas izdarīšanas.

65. Patiešām, kā Komisija norādīja lietā *Neste* [25], Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskata, ka atsevišķi Krievijas konkurences tiesību īstenošanas aspekti neietilpst krimināltiesību jomā. Tomēr faktori, kurus tā ņēma vērā [minētajā lietā], man šķiet ļoti atšķirīgi no šeit izskatāmās situācijas aspektiem. Tā uzsvēra, ka attiecīgās pretmonopolu normas ir piemērojamas

66. Jāatzīst, ka šajā nolēmumā Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī uzsvēra, ka atsevišķu veidu monopolistisku darbību var atļaut, ja var pierādīt, ka tā kalpo vispārējās sabiedrības interesēm (iespēja, kas EKL 81. panta 3. punktā ir paredzēta vismaz teorētiski pat attiecībā uz aizliegtajām vienošanām par cenu noteikšanu un tirgu sadali). Savukārt patiesi krimināla rīcībai parasti nav piemērojams šāds utilitārs attaisnojums; tirgus konkurences brīvība ir relatīva vērtība, kas atkarīga no konkrētās situācijas, kurā iejaukšanās būtībā nav nepareiza. Tomēr attiecībā uz pirmo no šiem apsvērumiem vēlos uzsvērt (ar visu cieņu pret Eiropas Cilvēktiesību tiesu), ka nav grūti konstatēt nenoliedzami kriminālu rīcību, kura, neraugoties uz tās raksturu, piemērotos apstākļos var būt atļauta. Šaujamieroču turēšana parasti var būt noziedzīgs nodarījums, bet konkrētos apstākļos tā ir atļauta sabiedrības aizsardzībai; atsevišķu narkotisko vielu pārdošana parasti ir noziedzīgs nodarījums,

22 — Nav vajadzības izlemt, vai — kā tika jautāts tiesas sēdē — šī stigma ir lielāka nekā stigma saistībā ar nodokļu krāpšanu, lai gan pats fakts, ka šis jautājums tika izvirzīts, neglaimo pastāvošajai izpratnei par komercdarbības morāli.

23 — Uzskatu, ka nav vajadzības izskatīt *KME* apsvērumus par to, kāds Komisijas noteiktais naudas soda apmēra pieaugums pēdējos gados būtu jāņem vērā; pārkāpuma raksturu nosaka nevis *faktiski* noteiktais soda apmērs, bet gan naudas soda diapazons, kas *var* tikt uzlikts.

24 — Pamatnostādnēs runa ir par "ar pārkāpumu sodīšanu sasniedzamie[m] mērķi[iem]" un naudas soda noteikšanu "tādā līmenī, kas nodrošina, ka tam ir pietiekama preventīva iedarbība".

25 — Trešās nodaļas 2004. gada 3. jūnija lēmums par pieteikumu Nr. 69042/01, 69050/01, 69054/01, 69055/01, 69056/01 un 69058/01 *OOO Neste St Petersburg* u.c. pret Krieviju pieņemamību.

bet to var atļaut konkrētiem medicīniskiem nolūkiem, un tā tālāk. Attiecībā uz otro apsvērumu — cenu noteikšana un tirgu sadale negatīvi ietekmē patērētājus un līdz ar to arī sabiedrību vispār, kas ievērojami pārsniedz komersantus ietekmējošo "iejaukšanos konkurences brīvībā".

67. Lai gan šajā lietā naudas soda piemērošanas procedūra ir iekļaujama krimināltiesību jomā ECPAK (un Hartas) izpratnē, tomēr es piekrītu, ka, kā formulēts spriedumā lietā *Jussila* [26], tā "atšķiras[s] no krimināltiesību pamatkodola; līdz ar to krimināltiesību garantijas nebūs katrā ziņā maksimāli strikti piemērojamas". Tas konkrēti nozīmē, ka tā var būt saderīga ar ECPAK 6. panta 1. punktu attiecībā uz kriminālsodu, ko vispirms piemēro nevis "tiesību aktos noteikta neatkarīga un objektīva tiesa", bet gan administratīva institūcija vai institūcija, kas nav tiesa, kura pati neievēro šīs normas prasības, ar nosacījumu, ka šīs institūcijas lēmumus pēc tam kontrolē tāda tiesu institūcija, kurai ir pilna jurisdikcija un kas neievēro šīs prasības [27]. Citiem vārdiem — jābūt skaidram, ka pieejamie pārsūdzības veidi dod iespēju izlabot jebkādus pirmās instances tiesvedības trūkumus [28].

68. Lielākoties kritika ir adresēta Komisijas trīspusējai lomai konkurences tiesību īstenošanas procedūras ietvaros — vienlaikus tā ir izmeklētāja, apsūdzētāja un lēmumu pieņēmēja —, un *KME* savā apelācijas sūdzībā daļēji atsaucas uz šo kritiku [29]. Tomēr, lai gan varētu būt pārliecinošs pamats uzskatīt, ka Komisija šajā sakarā nav "tiesību aktos noteikta neatkarīga un objektīva tiesa", man šķiet, ka īstenībā šie apsvērumi šai apelācijas sūdzībai ir sveši. Patiesībā *KME* arguments netiek pamatots ar procedūras nepilnībām Komisijā, bet gan ar to, ko tā uzskata par nepilnībām šādas procedūras rezultāta pārbaudē Vispārējā tiesā. Tas, ka Komisija ir administratīva iestāde un tā šajā procedūrā nevar pilnīgi nošķirt savas trīs funkcijas, ir skaidrs šīs apelācijas tiesvedības kontekstā [30]. Jautājums ir par to, vai Vispārējā

26 — Iepriekš minēts 20. zemsvītras piezīmē, sprieduma 43. punkts, kurā ir minēts 1992. gada 27. februāra spriedums lietā *Société Stenuit* pret Franciju, A sērija, Nr. 232-A, kurā īpaši aplūkotas konkurences tiesības.

27 — Skat. arī 1983. gada 10. februāra spriedumu lietā *Albert* un *Le Compte* pret Beļģiju, A sērija, Nr. 58, 29. punkts.

28 — Skat. 1988. gada 29. aprīļa spriedumu lietā *Belilos* pret Šveici, A sērija, Nr. 132, 68. punkts.

29 — *KME* atsaucas, piemēram, uz Slater, D. u.c., "Competition law proceedings before the European Commission and the right to a fair trial: no need for reform?", *GCLC Working Paper 04/08*, un Wisking, S., "Does the European Commission Provide Parties with a Proper Opportunity to be Heard on the Level of Fines?", *GCP — The Online Magazine for Global Competition Policy* (2009. gada jūnijs, Nr. 2).

30 — Lai gan jāatzīst, ka dažādos laikos tika veikti pasākumi, lai nodrošinātu funkciju labāk attīstītu nošķiršanu, kuru ievērojamākais piemērs, iespējams, ir lēmums iecelt neatkarīgu nopratināšanas ierēdni [*hearing officer*], kas vadītu nopratināšanu, un to vairs nedarītu direktorāta, kas vada izmeklēšanu, direktors, kā tas notika iepriekš (skat. Komisijas 11. ziņojumu par konkurences politiku, 1981, 26. punkts).

tiesa īstenoja "pilnu jurisdikciju" Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izpratnē [31].

69. ECT "pilnu jurisdikciju" ir aprakstījusi kā tādu, kas ietver "pilnvaras visādā ziņā noraidīt zemākas instances nolēmumus attiecībā uz faktu jautājumiem un tiesību normu piemērošanas jautājumiem". Tiesu institūcijai, kurai ir pienākums veikt lietas izskatīšanu, "cita starpā ir jābūt jurisdikcijai izvērtēt visus faktu jautājumus un tiesību normu piemērošanas jautājumus, kas ir nozīmīgi tās izskatāmajā lietai" [32]. Tā pati Tiesa ir arī nolēmusi, ka, lai konstatētu, vai otrā līmeņa tiesai ir "pilna jurisdikcija" un vai tā nodrošina "pietiekamu pārbaudi", lai izlabotu neatkarības trūkumu pirmajā instancē, ir jāņem vērā tādi rādītāji kā "apstrīdētā lēmuma priekšmets, veids, kādā lēmums tika pieņemts, un lietas strīda saturs, tostarp vēlamie un faktiskie apelācijas pamati" [33].

70. Manuprāt, nevar būt šaubu par to, ka "neierobežota jurisdikcija", kas Vispārējai tiesai noteikta saskaņā ar EKL 229. pantu un Regulas Nr. 17 17. pantu, atbilst šīm prasībām attiecībā uz uzliktā naudas soda apmēra pārsūdzēšanu, pat ja tas, kā apgalvo Komisija, ir jēdziens, kas atšķiras no Eiropas Cilvēktiesību tiesas [izmantotā] "pilnas jurisdikcijas" kritērija, kurš jāizmanto, lai ietvertu arī apelācijas sūdzības pret, piemēram, konstatēto pārkāpuma faktu (kuras Vispārējā tiesa var izskatīt un to arī dara — lai gan ierobežotā veidā —, ja tas ir tās izskatāmās lietas pamats). Tomēr šeit mums ir jāaplūko vienīgi naudas soda apmēra pārsūdzība, tādēļ ierosinu analīzi neizvērst plašāk. Šādā kontekstā neierobežotai jurisdikcija atcelt, samazināt vai palielināt kādu [naudas soda] summu bez ierobežojuma atkarībā no pamata veida (faktos vai tiesību normās balstīts pamats), saskaņā ar kuru tā ir īstenojama, katrā ziņā, manuprāt, ir jāsniedz garantija, kas paredzēta ECPAK 6. pantā — vismaz teorētiski.

71. Tomēr var rasties jautājums, vai jebkurā konkrētā lietā Vispārējā tiesa tik tiešām ir adekvāti īstenojusi šo jurisdikciju, un šeit *KME* izvirza tieši šādu jautājumu.

72. Tas ir leģitīms jautājums, taču, manuprāt, tā apsvēršanā ir jāņem vērā vairākas atrunas (gan vispārīgas, gan konkrētas) un veids, kādā tas ir ticis uzdots, kā arī tas jāizvērtē konkrēto Komisijas iebildumu kontekstā.

31 — Tas pats būtu sakāms pat tad, ja process attiektos uz tīri "civiltiesisku" strīdu (skat., piemēram, 1990. gada 28. jūnija spriedumu lietā *Obermeier* pret Austriju, A sērija, Nr. 179, 67. un 70. punkts), kas ietver administratīvo tiesību strīdus.

32 — Skat. spriedumu lietā *Valico S.r.l.* pret Itāliju, Nr. 70074/01, 20. lpp., ECPAK 2006-III, un tajā minēto judikatūru.

33 — Skat. 2009. gada 27. oktobra spriedumu lietā *Crompton* pret Apvienoto Karalisti, Nr. 42509/05, 71. punkts un tajā minētā judikatūra.

73. Pirmkārt, uzskatu, ka vissvarīgākais ir veids, kādā Vispārējā tiesa faktiski veica pārbaudi — tas veids, kādā tā aprakstīja, ka šī pārbaude ir mazāk nozīmīga. Tādējādi, pamatojoties uz atsaucēm uz Komisijai pieejamās rīcības brīvības un izvēles iespēju pakāpi, nevar noteikti secināt, ka Vispārējā tiesa neveica savu pienākumu, atbildot uz *KME* argumentiem, un neizvērtēja veidu, kādā naudas sods tika noteikts. Turklāt, no otras puses, vārdkopas "īstenojot savu neierobežoto jurisdikciju" izmantošanas dēļ nevar secināt, ka Vispārējā tiesa tik tiešām adekvāti īstenoja savas pilnvaras noteikt soda apmēru. Ikviens gadījums ir jāizvērtē, ņemot vērā tā faktiskos apstākļus.

74. No tā izriet, ka, lai kāds arī būtu tās jurisdikcijas apjoms, tiesvedībai Vispārējā tiesā ir sacīkstes raksturs. Nedz ECPAK 6. pantā, nedz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā netiek prasīts, lai "neatkarīga un objektīva tiesa" pēc savas iniciatīvas izmeklētu lietas, kas tai nav iesniegtas. Protams, Tiesas judikatūra paredz, ka šādā veidā ir izvirzāmi konkrēti absolūti pamati (pārsvarā saistībā ar procesuālām garantijām), tomēr citā sakarā Vispārējās tiesas īstenotā neierobežotā jurisdikcija ir jāizsver attiecībā pret argumentu saturu, uz kuru pamata tai tika lūgts iztiesāt lietu.

75. Tomēr jānorāda, ka Vispārējā tiesa pieprasīja, lai Komisija iesniedz vairākus dokumentus no tās administratīvā procesa lietas, un Komisija, atbildot uz to, iesniedza vairāk nekā 500 lappuses. Tas vismaz ļauj domāt, ka lietas pārbaudes *pamatīgums* bija pietiekams, lai tas atbilstu ECPAK un Hartas prasībām. Tomēr vēl atliek pārliecināties, skatot pašu spriedumu, vai šī lietas pārbaude tika veikta *pienācīgā veidā*. Citiem vārdiem, vai tai bija jāpārbauda tikai tas, ka Komisija nav pārsniegusi savas rīcības brīvības robežas, vai arī tai bija jāaplūko (kad *KME* to lūdza darīt), kā šo robežu ietvaros tika noteikts soda apmērs?

76. Tagad pievērsīšos diviem konkrētiem kritikas punktiem, ko attiecībā uz *KME* izvirzītajiem argumentiem norādīja Komisija.

77. Viens formāls punkts, ko Komisija izvirzīja tikai tiesas sēdes laikā, ir tas, ka pirmajā instancē *KME* prasības pieteikumā bija tieši pateikts, ka tas iesniegts atbilstoši EKL 230. pantam, nevis EKL 229. pantam. Līdz ar to, šķiet, ka *KME* pat nelūdza Vispārējo tiesu īstenot tās neierobežoto jurisdikciju un tādēļ *KME* nevarēja kritizēt Vispārējo tiesu par to, ka tā it kā neesot to darījusi.

78. Pati par sevi tā man nešķistu nopietna doma. Atsauce uz EKL 230. pantu ir tikai prasības pieteikuma virsrakstā. Jau tas vien, ka *KME* vēlējās panākt tai uzliktā naudas soda

apmēra samazināšanu, ir pietiekami, lai būtu skaidrs, ka tā paļāvās uz Vispārējās tiesas neierobežoto jurisdikciju soda noteikšanas jomā, nevis tikai uz tiesiskuma pārbaudi. Šādas pārbaudes rezultātā, ja tā būtu labvēlīga prasītājam, naudas sodu būtu iespējams tikai atcelt, dodot Komisijai iespēju uzlikt jaunu naudas sodu atbilstoši sprieduma pamatiem. Tomēr prasītājs savā prasības pieteikumā atkārtoti lūdz samazināt naudas sodu, par ko Vispārējā tiesa varēja lemt vienīgi pamatojoties uz EKL 229. pantu un Regulas Nr. 17 17. pantu.

79. No otras puses, jāatceras, ka *KME* nelūdza konkrēti, lai Vispārējā tiesa naudas soda apmēru noteiktu *a novo*, bet gan lūdza summu koriģēt, ņemot vērā norādītos izskatāmā lēmuma trūkumus.

80. Komisijas kritikas otrais punkts šķiet nopietnāks. Tā būtībā norāda, ka, lai cik pamatīgi *KME* arī argumentētu par Vispārējās tiesas neierobežotās jurisdikcijas apzinīgu īstenošanu tādās lietās kā šī, tā neidentificēja konkrētus lietas pārbaudes standartus, ko vajadzēja ievērot, vai pārsūdzētā sprieduma punktus, kuros šie standarti netika ievēroti.

81. Šajā sakarā es piekrītu Komisijai. *KME* piektais apelācijas pamats tiek pasniegts drīzāk kā vispārēja kritika par visu ES konkurences tiesību īstenošanas sistēmu un Vispārējās tiesas lomu šīs sistēmas ietvaros, nevis kā konkrēta Vispārējās tiesas pārsūdzētajā spriedumā pieļauto kļūdu identifikācija. Tomēr saskaņā ar pastāvošo judikatūru apelācijas sūdzībā ir precīzi jānorāda, kādi konkrēti pārsūdzētā sprieduma elementi un juridiskie argumenti tiek izvirzīti [34].

82. Parasti šādu trūkumu konstatācija apelācijas pamatā vienkārši ļautu to noraidīt kā nepieņemamu. Tomēr šķiet, ka šajā lietā šāda pieeja varētu nebūt pilnīgi piemērota. Tas tiesa, ka atsevišķi, neatkarīgi no citiem pamatiem *KME* piektais apelācijas pamats Tiesai nesniedz pietiekami precīzas norādes, lai izlemtu, vai un konkrēti kādā mērā Vispārējā tiesa nebūtu veikusi adekvātu lietas pārbaudi. Tomēr tas ir arguments, kas var sniegt papildu mērauklu, ar ko izvērtēt pārējos apelācijas pamatus — kā Komisija to iz darījusi savā atbildē, to izvērtējot otrā, trešā un ceturtā apelācijas pamata kontekstā.

83. Tādēļ ierosinu piekto apelācijas pamatu neņemt vērā kā atsevišķu pamatu, bet gan

34 — Kā vienu no nesenajiem piemēriem skat. 2010. gada 14. oktobra spriedumu lietā C-280/08 P *Deutsche Telekom*/Komisija (Krājums, I-9555. lpp., 24. punkts).

ņemt vērā šos izvirzītos argumentus, izvērtējot pirmos četrus apelācijas pamatus. Tomēr, to darot, es aplūkošu — kā norādīju iepriekš — tikai to, kā Vispārējā tiesa faktiski izvērtēja tai iesniegtos prasības pieteikuma pamatus; formulējumi, ko tā izmantoja, aprakstot šo vērtējumu, ir tikai viena no norādēm par šo jautājumu.

61. Vispirms attiecībā uz diferencēto attieksmi pret attiecīgajiem uzņēmumiem Komisijas apstrīdētajā lēmumā šajā sakarā norādītais pamatojums it īpaši ir saistīts ar rūpēm ņemt vērā "katra uzņēmuma specifisko svaru un tādējādi tā rīcības faktisko ietekmi uz konkurenci" (apstrīdētā lēmuma 322. apsvērums). Tomēr ir jāuzsver, pamatojoties uz konkrētajā tirgū, tādā, kāds ir aprakstīts apstrīdētā lēmuma 326.–329. apsvērumā, esošajām tirgus daļām, Komisija ir tiesīga īstenot diferencētu attieksmi pat tad, ja konkrētās pārkāpuma ietekmes uz tirgu pierādījumu nav.

Pirmais apelācijas pamats: faktiska ietekme uz tirgu

Atbilstošie panti pārsūdzētajā spriedumā

62. No judikatūras izriet, ka katra attiecīgā uzņēmuma tirgus daļa tirgū, kas ir ierobežojošo darbību mērķis, ir objektīvs elements, kas precīzi parāda katra no tiem atbildību saistībā ar minēto darbību potenciālo kaitīgumu normāliem konkurences spēles noteikumiem (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās T-236/01, T-239/01, no T-244/01 līdz T-246/01, T-251/01 un T-252/01 *Tokai Carbon* u.c./Komisija, *Recueil*, II-1181. lpp., 197. punkts).

84. Savā vērtējumā par *KME* pirmo prasības pieteikuma pamatu (ka nav pienācīgi ņemta vērā aizliegtās vienošanās faktiskā ietekme uz tirgu) Vispārējā tiesa vispirms pieņēma kā pierādījumus trīs ekonometrijas pētījumus, ko bija iesniegusi *KME*, un tad konstatēja:

"60. [..] prasītājas ar to apstrīd gan Komisijas veikto pārkāpuma smaguma vērtējumu (skat. iepriekš 12. un 13. punktu), gan arī diferencēto attieksmi, ko tā īstenojusi, ņemot vērā attiecīgo uzņēmumu tirgus daļas (skat. iepriekš 16. punktu).

63. Līdzīgi arī attiecībā uz pārkāpuma smaguma vērtējumu ir jānorāda, ka, pat ja Komisija nav pierādījusi, ka aizliegtā vienošanās ir konkrēti ietekmējusi tirgu, attiecībā uz pārkāpuma kvalificēšanu

par "ļoti smagu" un tādējādi naudas soda summu tam varētu nebūt nekādas ietekmes.

64. Šajā sakarā ir jākonstatē, ka no Kopienu par konkurences noteikumu pārkāpumu piemērojamo sankciju sistēmas, kas tikusi izveidota ar Regulu Nr. 17, un tās interpretācijas judikatūrā izriet, ka aizliegtās vienošanās jau pašas to dabas dēļ ir uzskatāmas par vissmagākā naudas soda uzlikšanas pamatu. To iespējamā konkrētā ietekme uz tirgu un it īpaši jautājums, kādā mērā konkurences ierobežojums ir izraisījis lielāku tirgus cenu nekā tā, kas būtu pastāvējusi karteļa neesamības gadījumā, nav noteicošs kritērijs (šajā sakarā skat. Tiesas 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique diffusion française* u.c./Komisija, *Recueil*, 1825. lpp., 120. un 129. punkts; 1997. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-219/95 P *Ferriere Nord*/Komisija, *Recueil*, I-4411. lpp., 33. punkts; 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-286/98 P *Stora Kopparbergs Bergslags*/Komisija, *Recueil*, I-9925. lpp., 68.–77. punkts, un 2007. gada 25. janvāra spriedumu lietā C-407/04 P *Dalmine*/Komisija, Krājums, I-829. lpp., 129. un 130. punkts; iepriekš 62. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Tokai Carbon* u.c./Komisija, 225. punkts; skat. arī ģenerāladvokāta Mišo [*Mischo*] secinājumus saistībā ar Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā C-283/98 P *Mo och Domsjö*/Komisija, *Recueil*, I-9855. un I-9858. lpp., 95.–101. punkts).

65. Ir jāpiebilst, ka no Pamatnostādnēm izriet, ka vienošanās vai saskaņotās darbības, kuras, kā tas ir šajā lietā, ir vērstas uz cenu noteikšanu un klientu sadalīšanu, jau pēc savas dabas var tikt kvalificētas kā "ļoti smagas" un nav nepieciešams, lai šādai rīcībai būtu īpaša ietekme vai lai tai būtu īpašs ģeogrāfisks mērogs. Šo secinājumu apstiprina fakts, ka, lai gan par "smagiem" uzskatāmu pārkāpumu aprakstā tieši ir minēta ietekme uz tirgu un sekas attiecībā uz plašām kopējā tirgus zonām, savukārt "ļoti smagu" pārkāpumu aprakstā nav minēta neviena prasība ne attiecībā uz konkrēto ietekmi uz tirgu, ne seku radīšanu īpašā ģeogrāfiskā zonā (Pirmās instances tiesas 2005. gada 25. oktobra spriedums lietā T-38/02 *Groupe Danone*/Komisija, Krājums, II-4407. lpp., 150. punkts).

66. Pilnības labad Pirmās instances tiesa uzskata, ka aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz attiecīgo tirgu Komisija ir tiesiski pietiekami pierādījusi.

67. Šajā kontekstā jāuzsver, ka prasītāju pieņēmums, saskaņā ar kuru Komisijai gadījumā, ja, lai noteiktu naudas soda summu, tā atsaucas uz aizliegtās vienošanās konkrēto ietekmi uz tirgu, esot zinātniski jāpierāda taustāmo ekonomisko seku esamība tirgū un cēloņsakarība

starp ietekmi un pārkāpumu, judikatūrā ir noraidīts.

68. Pirmās instances tiesa vairākkārt ir nospriedusi, ka aizliegtās vienošanās konkrētā ietekme uz tirgu par pietiekami pierādītu ir uzskatāma tad, ja Komisija var sniegt konkrētas un ticamas norādes, kuras ar saprātīgu varbūtību parāda, ka aizliegtā vienošanās ir radījusi ietekmi uz tirgu (skat. it īpaši iepriekš 36. punktā minēto spriedumu lietā *Scandinavian Airlines System*/Komisija, 122. punkts; 2006. gada 27. septembra spriedumus lietā T-59/02 *Archer Daniels Midland*/Komisija, Krājums, II-3627. lpp., 159.–161. punkts; lietā T-43/02 *Jungbunzlauer*/Komisija, Krājums, II-3435. lpp., 153.–155. punkts; lietā T-329/01 *Archer Daniels Midland*/Komisija, Krājums, II-3255. lpp., 176.–178. punkts, un lietā T-322/01 *Roquette Frères*/Komisija, Krājums, II-3137. lpp., 73.–75. punkts).

69. Šajā sakarā jānorāda, ka iepriekš 13. punktā norādīto faktu, uz kuriem Komisija ir balstījusies, lai secinātu par aizliegtās vienošanās konkrētās ietekmes uz tirgu esamību, t.i., fakta, ka saskaņotās vienošanās nepilnīgas ievērošanas laikposmā cenas samazinājās, bet citos laikposmos strauji pieauga, datu par pārdošanas apjomiem un preču līmeni apmaiņas sistēmas izveidošanu, aizliegtās vienošanās dalībniekiem kopumā piederošo nopietno tirgus daļu un faktu, ka aizliegtās vienošanās dalībnieku attiecīgās tirgus daļas visā pārkāpuma laikposmā ir palikušas relatīvi stabilas, atbilstību prasītājas nav apstrīdējušas. Prasītājas vienīgi ir norādījušas, ka ar minētajiem faktiem nevarot pierādīt, ka attiecīgajam pārkāpumam ir bijusi konkrēta ietekme uz tirgu.

70. No judikatūras izriet, ka, pamatojoties uz iepriekšējā punktā minētajām norādēm, Komisija varēja pamatoti secināt, ka pārkāpumam ir bijusi konkrēta ietekme uz tirgu (šajā sakarā skat. iepriekš 68. punktā minētos spriedumus lietā *Jungbunzlauer*/Komisija, 159. punkts, un lietā *Roquette Frères*/Komisija, 78. punkts; iepriekš 68. punktā minēto 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-59/02 *Archer Daniels Midland*/Komisija, 165. punkts; iepriekš 68. punktā minēto spriedumu lietā T-329/01 *Archer Daniels Midland*/Komisija, 181. punkts; Pirmās instances tiesas 2006. gada 14. decembra spriedumu apvienotajās lietās no T-259/02 līdz T-264/02 un T-271/02 *Raiffeisen Zentralbank Österreich* u.c./Komisija, Krājums, II-5169. lpp., 285.–287. punkts).

71. Attiecībā uz prasītāju argumentu, ka lietā ir atrodami saskaņotās vienošanās neievērošanas piemēri, ir jāatgādina, ka ar to, ka karteļa dalībnieki saskaņotās vienošanās ne vienmēr ir ievērojuši, ietekmes uz tirgu izslēgšanai nepietiek (šajā sakarā skat. iepriekš 65. punktā minēto

spriedumu lietā *Groupe Danone*/Komisija, 148. punkts).

72. Argumentus, ko prasītājas secina no savas pašu rīcības, tāpat nevar atbalstīt. Faktiskai rīcībai, ko atbilstoši uzņēmuma viedoklim tas ir veicis, aizliegtās vienošanās ietekmes uz tirgu vērtējumā nav nozīmes, jo vērā tiek ņemtas tikai no vienošanās kopumā izrietošās sekas (Pirmās instances tiesas 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā T-224/00 *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, *Recueil*, II-2597. lpp., 167. punkts). Tāpat Komisijai nevar pārmest, ka apstrīdētā lēmuma 303. apsvērumā tā ir konstatējusi, ka ar sākotnējo ziņojumu tās secinājumus par faktisko pārkāpuma ietekmi uz tirgu nevar noraidīt. Tajā ietvertā norādītā ekonometriskā analīze attiecas tikai uz ar prasītājām saistītajiem skaitļos izteiktajiem datiem.

73. Tādējādi, ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, šis pamats ir jānoraida kā nepamatots.

74. Turklāt Pirmās instances tiesa, īstenojot savu neierobežotas jurisdikcijas kompetenci un ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uzskata, ka atkarībā no smaguma noteiktās naudas soda sākumsummas vērtējumu, kā to ir veikusi Komisija, nevar apšaubīt."

Argumentu kopsavilkums

KME apelācijas sūdzība

85. *KME* apstrīd Vispārējās tiesas secinājumu, ka Komisija ar adekvātiem juridiskiem līdzekļiem ir pierādījusi, ka aizliegtajai vienošanās bija ietekme uz tirgu, un ka šādu ietekmi varēja ņemt vērā, nosakot naudas soda sākumsummu. Pamatnostādnes paredzēja, ka Komisija ņem vērā trīs elementus, tostarp "faktisku ietekmi uz tirgu, ja to ir iespējams novērtēt". Līdz ar to tā varētu ņemt vērā šādu faktisku ietekmi vienīgi tad un tikai tiktāl, ciktāl tā varētu šo ietekmi konstatēt un kvantificēt. Tai nav atļauts atsaukties — argumentējot ar "saprātīgu varbūtību", kas tika noteikta lietā *Roquette Frères*[35], — uz pieņēmumiem, kas tai ļauj ņemt vērā ietekmi uz tirgu, pat ja tā

35 — Pārsūdzētā sprieduma 68. punktā minētais spriedums lietā T-322/01, 73. punkts.

nevarētu konstatēt šādas ietekmes esamību vai apmēru, ko paredz Pamatnostādnes. Tas, ka tiek ļauts atsaukties uz šādiem pieņēmumiem, liedz jebkādu iespēju izšķirt starp pārkāpumiem, atkarībā no to ietekmes uz tirgu. Judikatūra, kas minēta pārsūdzētā sprieduma 68. un 70. punktā, vienkārši ir nepareiza.

86. Turklāt, ja viens aizliegtās vienošanās dalībnieks sniedz ekonometrijas pierādījumus, ka aizliegtai vienošanās kopumā nebija nekādas ietekmes uz tirgus cenām, un ja pārējie dalībnieki apgalvo līdzīgi, tad Komisija, mēģinot konstatēt, vai pārkāpumam bija šāda ietekme, nav tiesīga ignorēt šos pierādījumus (un šo rādītāju ņemt vērā, nosakot naudas soda sākumsummu saskaņā ar Pamatnostādnēm), pamatojoties vienīgi uz netiešiem pierādījumiem, piemēram, tādiem, kas minēti pārsūdzētā sprieduma 69. punktā. Šādā scenārijā Komisijai ir jāsniedz tieši pierādījumi par to, ka aizliegtā vienošanās ir ietekmējusi tirgu.

87. *KME* iesniegtie ekonometrijas pierādījumi pamatojās uz visaptverošiem datiem, kas ir iegūti no visiem tai pieejamiem rēķiniem un klientu informācijas par laiku, kas pārsniedz desmit gadus, liecinot, ka i) aizliegtai vienošanās nebija statistiski nozīmīgas ietekmes uz *KME* piemērotajām cenām un ii) teiktais attiecās arī uz aizliegto vienošanās kopumā. Ietekmes neesamību esot apstiprinājuši pierādījumi lietas materiālos par dažādu dalībnieku [ar aizliegto vienošanos saistīto] pienākumu neizpildi. Visbeidzot, to, ka nebija nekāda kaitējuma galalietotājiem, esot apstiprinājis fakts, ka attiecīgās caurules veidoja tikai apmēram 2 % no gala izstrādājumu, kuru izgatavošanai tās tika izmantotas, mazumtirdzniecības cenas.

88. Kā izrietot no tiesību normām, Komisijai, lai pamatotu pieņemtās ietekmes uz tirgu esamību un apmēru, esot bijis jāsniedz tieši alternatīvi pierādījumi par pretējo, pamatojoties uz objektīviem ekonomikas faktoriem, kas attiecas uz konkrēto tirgu un ekonomikas kontekstu; tai nebija tiesību konstatēt, ka aizliegtai vienošanās bija ietekme uz tirgu, pamatojoties tikai uz netiešiem pierādījumiem, uz kuriem tika balstīts izskatāmais lēmums.

89. Pārsūdzēto spriedumu ietekmēja arī neloģisku un neadekvātu pamatojumu izklāsts. Vispārējā tiesa, izvērtējot, cik pamatots ir *KME* apgalvojums, ka tās iesniegtie ekonometrijas pierādījumi pierāda jebkādas ietekmes uz tirgu neesamību, i) atsaucās tikai uz sākotnējo ziņojumu, saskaņā ar kuru aizliegtai vienošanās nebija nekādas ietekmes uz *KME* cenām, un tādējādi ii) neņēma vērā divus nākamos ziņojumus, kuros secināts, ka aizliegtai vienošanās kopumā nebija nekādas ietekmes uz tirgu, un iii) galu galā noraidīja *KME* prasību, pamatojoties uz to, ka ekonometrijas pierādījumi neliecina, ka aizliegtai vienošanās kopumā nebija nekādas ietekmes uz tirgu. Citiem vārdiem, Vispārējā tiesa gan pieņēma pierādījumus, kas liecina par

ietekmes uz tirgu neesamību, tomēr tā noraidīja *KME* prasību, pamatojoties uz to, ka tā neiesniedza jebkādus šādus pierādījumus — tādējādi uzskatāmi sagrozot tai iesniegtos faktus un pierādījumus.

90. Tādējādi, neatzīstot Komisijas pieļautās kļūdas tiesību normu piemērošanā, Vispārējā tiesa esot pārkāpusi ES tiesības. Tādēļ *KME* apgalvo, ka Tiesai no jauna ir jānosaka naudas soda sākumsumma, no aprēķina izslēdzot šo rādītāju — ietekmi uz tirgu.

uz atšķirīgo attieksmi pret iesaistītajiem uzņēmumiem Vispārējā tiesa nosprieda, ka pat bez pierādījumiem par faktisku ietekmi uz tirgu Komisija bija tiesīga atšķirīgi attiekties, atsaucoties uz tirgus daļām; un attiecībā uz pārkāpuma smagumu Vispārējā tiesa nosprieda, ka, pat ja Komisija nebūtu pierādījusi faktisko ietekmi uz tirgu, tas nebūtu bijis nozīmīgi, lai pārkāpumu kvalificētu kā "ļoti smagu" un tādējādi arī lai noteiktu naudas soda apmēru. *KME* pat nepiemin nevienu no šiem principiālajiem konstatējumiem, kas tādējādi neietilpst apelācijas sūdzības priekšmetā. Tās kritika par papildu konstatējumu, kas izdarīts [informācijas] pilnīguma pēc, nevar novest pie pārsūdzētā sprieduma atcelšanas.

Komisijas atbilde

91. Komisija apgalvo, pirmkārt, ka apelācijas pamats, kas ir vērsts pret nebūtiskiem papildinošiem apsvērumiem, nav izmantojams.

93. Otrkārt, Komisija apgalvo, ka apelācijas pamats ir nepieņemamas, jo ar to tiek apstrīdēts faktu novērtējums.

92. Konstatējums, ka Komisija ar adekvātiem juridiskiem līdzekļiem ir pierādījusi, ka aizliegtai vienošanās bija faktiska ietekme uz tirgu, tika pateikts tieši tikai [informācijas] pilnīguma pēc. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru spriedumu nevar atcelt, pamatojoties uz iebildumiem, kas vērsti tikai pret šādu konstatējumu. Vispārējā tiesa nosprieda, ka ikviens no diviem izskatāmā lēmuma elementiem, kam, pēc *KME* teiktā, bija nozīmīga faktiskā ietekme uz tirgu, bija pamatoti — neatkarīgi no tā, vai šādu ietekmi varēja pierādīt. Attiecībā

94. *KME* tikai apgalvo, ka Vispārējā tiesa i) nepareizi konstatēja, ka Komisija varēja no pierādījumiem, kas minēti tās sprieduma 69. punktā, secināt faktisku ietekmi uz tirgu; ii) tai 71. punktā vajadzēja piešķirt lielāku nozīmi pierādījumiem, kas, pēc *KME* domām, liecina par faktiskas ietekmes un aizliegtās vienošanās dalībnieku [ar aizliegto

vienošanos saistīto] pienākumu neizpildi; iii) tai 72. punktā vajadzēja piešķirt lielāku nozīmi ekonometrijas pētījumiem, kas, pēc *KME* domām, liecina par statistiski nozīmīgas ietekmes neesamību, un iv) vajadzēja pieprasīt "tiešus pierādījumus" par jebkādas ietekmes esamību un apmēru.

95. Taču Tiesai nav jurisdikcijas konstatēt faktus vai principā izvērtēt Vispārējās tiesas pieņemtos pierādījumus. Vienīgi [Vispārējās tiesas] kompetencē ir novērtēt, cik vērtīgi ir pierādījumi, ar nosacījumu, ka tie ir tikuši pienācīgi iegūti un ir tikušas ievērotas attiecīgās normas un principi. Ja vien pierādījumi nav sagrozīti, šāds pierādījumu novērtējums jāpārbauda Tiesā.

96. Pierādījums par faktisko ietekmi, ar kuru ir ticis pamatots izskatāmais lēmums, un uz tā pamata izdarītie secinājumi tika detalizēti apspriesti sēdē Vispārējā tiesā, kas pierādījumus apkopoja sava sprieduma 69. punktā, bet 70. punktā secināja, ka Komisija drīkstēja secināt, ka aizliegtai vienošanās bija faktiska ietekme, un turpinot 71. un 72. punktā tā noraidīja *KME* argumentus, ka citi elementi mazina šā konstatējuma nozīmīgumu.

97. Turklāt papildus tam, ka *KME* argumenti bija balstīti tikai uz pašas *KME* rīcību, tās sagatavoto ekonometrijas pētījumu nozīmīgumu būtiski mazināja vairāki jautājumi, kas pilnā mērā tika apspriesti Vispārējās tiesas sēdē. Vispārējai tiesai nebija vajadzības spriest par šiem jautājumiem, jo tā *KME* argumentus noraidīja jebkurā gadījumā, savukārt Komisija tos apkopo šādi.

98. Pētījumos bija mēģinājums izdarīt secinājumus par aizliegtās vienošanās ietekmi, salīdzinot cenas, kas tika uzskatītas par aizliegtās vienošanās cenām, ar cenām "normālas konkurences" laikposmos un/vai valstīs. Tomēr tas ietvēra daudzas jomas, attiecībā uz kurām pastāvēja tieši pierādījumi par aizliegtās vienošanās darbībām. Vienošanās par vienādu cenu paredzēja konkrētu pieaugumu attiecībā uz tajā minētajām valstīm un 8 % attiecībā uz "jebkuru citu valsti, kas nav minēta", tādējādi ļaujot domāt, ka viss *KME* apgrozījums bija pakļauts aizliegtās vienošanās ietekmei un nebija "valstu ar normālu konkurenci", ar kurām varētu salīdzināt.

99. Katrā ziņā statistikas aprēķinu izvērtēšana parādīja, ka it kā sasniegtie rezultāti saskanēja arī ar to, ka aizliegtās vienošanās rezultātā cenas palielinājās. *KME* aprēķinu modelis nevarēja izslēgt vidējo aritmētisko palielinājumu par 10,5 % gadā un parādīja, ka *KME Germany* cenas pieauga par vidēji

29,9 % gadā visā kartelī. Citādā ziņā pētījumi sniedza neparastus rezultātus, ko *KME* nevarēja izskaidrot.

100. Tādējādi Vispārējā tiesa pienācīgi izvērtēja pierādījumus, ar kuriem tika pamatots izskatāmais lēmums, lai konstatētu faktisko ietekmi, kā arī visus *KME* argumentus, ar kuriem šie secinājumi tiek apstrīdēti. Pamatojoties uz konkrētiem, ticamiem un adekvātiem pierādījumiem (kas būtiski pārsniedza faktu, ka tika īstenota vienošanās par cenām), Vispārējā tiesa secināja, ka faktiskā ietekme ir pierādīta.

101. Treškārt, Komisija apgalvo, ka Vispārējās tiesas konstatējumi bija adekvāti pamatoti.

102. *KME* arguments — ka Vispārējās tiesas argumentācija bija neloģiska un neadekvāta, konstatējot, ka *KME* ekonometrijas pierādījumi neliecināja par to, ka pārkāpumam kopumā nebija nekādas ietekmes uz tirgu, atsaucoties uz sākotnējo ziņojumu, kas attiecās tikai uz *KME* cenām, bet nepieminot divus papildu ziņojumus, kas aplūkoja aizliegto vienošanos kopumā, — ir pamatots ar nepareizi interpretētu sprieduma 72. punktu.

103. Vispārējā tiesā *KME* argumentēja, ka pētījumi par tās cenām pierāda, ka aizliegtai vienošanās nebija faktiskas ietekmes uz tirgu. Tomēr gan sākotnējais pētījums (ko Komisija apsvēra izskatāmajā lēmumā), gan divi papildu pētījumi (kas tika iesniegti Vispārējās tiesas sēdes laikā) attiecās tikai uz *KME* apgrozījumu. Sava sprieduma 72. punktā Vispārējā tiesa noraidīja *KME* argumentu par tās kompetenci vērtēt faktus un pierādījumus, apgalvojot, ka viena uzņēmuma rīcība nebija nozīmīga aizliegtās vienošanās kopējās ietekmes novērtēšanai. Šajā loģikā nepastāv nekādas pretrunas.

104. Ir skaidrs, cik svarīga šajā lietā ir aizliegtās vienošanās kopējās ietekmes izvērtēšana. Pirmajā instancē Komisija uzsvēra, ka aizliegtā vienošanās ietvēra klientu sadalīšanu un sistēmu, saskaņā ar ko dalībniekiem pirms klientu apmeklēšanas bija jāsazinās ar katras valsts vadošo tirgus dalībnieku, lai no tā noskaidrotu, kāds [preču] apjoms par kādu cenu var tikt pārdots. Dati par *KME* cenām tādējādi nevar pamatot secinājumus par citu aizliegtās vienošanās dalībnieku cenām — piemēram, ja *KME* vienošanās par klientu piesaisti dēļ nemaz nemēģināja preci tiem pārdot. *KME* ļāva saprast, ka tā pārkāpa vienošanos, taču, lai tās ekonometrijas pētījumi šajā ziņā būtu pietiekami informatīvi, tai būtu bijis jāpierāda

vienošanās pārkāpšana attiecībā uz visiem klientiem, kas tika piesaistīti citiem dalībniekiem. *KME* to pat nemēģināja darīt nedz Komisijā, nedz Vispārējā tiesā.

105. Pārsūdzētā sprieduma 72. punkta pēdējais teikums attiecas vienīgi uz sākotnējo ziņojumu, jo *KME* norādīja, ka izskatāmais lēmums nepareizi noraidīja šā ziņojuma nozīmīgumu. Izskatāmā lēmuma laikā papildu ziņojumi [vēl] nepastāvēja, un tos nevarēja ņemt vērā. Vispārējā tiesa noteikti izvērtēja visus trīs ekonometrijas pētījumus, lai varētu izdarīt savu atzinumu par *KME* argumentiem, pamatojoties uz tās cenu analīzi. Šie argumenti tika noraidīti tā iemesla dēļ, kas kopīgs visiem trim pētījumiem — tie attiecās tikai uz *KME* cenām.

Juridiskais vērtējums

106. Pirmais jautājums ir par to, vai to, ka Vispārējā tiesa piekrita gan Komisijas novērtējumam, ka pārkāpums ir "ļoti smags", gan tās vēlāk noteiktajai naudas soda sākumsummai, var pamatot tikai ar pārkāpuma raksturu (aizliegta vienošanās par cenu noteikšana un tirgu sadali) neatkarīgi no pierādījumiem par faktisko ietekmi uz tirgu.

107. Izskatāmajā lēmumā Komisija sākumsummu noteica, pamatojoties uz savu konstatējumu, a) ka pārkāpums bija "ļoti smags" tā i) rakstura, ii) ietekmes uz tirgu un iii) šā tirgus ģeogrāfiskā apmēra dēļ un b) ka *KME* tirgus daļa bija apmēram trīs reizes lielāka par *Outokumpu* vai *Wieland* tirgus daļu. Tā kopējo sākumsummu noteica EUR 58,1 miljonu apmērā — EUR 35 miljonus *KME* un EUR 11,55 miljonus katram no pārējiem.

108. *KME* pirmajā instancē argumentēja, ka, gan novērtējot pārkāpuma smagumu, gan attiecinot naudas soda sākumsummu uz aizliegtās vienošanās dalībniekiem, Komisija nebija ņēmusi vērā faktisko ietekmi uz tirgu; tā esot vienkārši argumentējusi, ka ietekme uz tirgu ir konstatēta, bet to nevar kvantificēt, un ka sākumsummu varēja adekvāti aprēķināt, pamatojoties uz tirgus daļu. *KME* būtībā apgalvoja, ka Komisijai saskaņā ar tiesību normām bija jāņem vērā faktiskā ietekme uz tirgu, ja to varētu izmērīt, ka šajā gadījumā to varēja izmērīt un ka ekonometrijas pētījums, ko iesniedza *KME*, liecina, ka tā bija statistiski nenozīmīga. Tādēļ kopējā sākumsumma bija jānosaka tuvāk atbilstošā diapazona

sākumam (sākot ar EUR 20 miljoniem par "ļoti smagiem" pārkāpumiem).

109. Vispārējā tiesa sava sprieduma 63. punktā pauda viedokli, ka, "pat ja Komisija nav pierādījusi, ka aizliegtai vienošanās bija faktiska ietekme uz tirgu, tam nebūtu nozīmes pārkāpuma kvalificēšanai par "ļoti smagu" un tādējādi arī naudas soda apmēra noteikšanai", bet 64. un 65. punktā sniedza papildu argumentāciju ar līdzīgu rezultātu.

110. Šajā Tiesā *KME* argumenti galvenokārt ir orientēti uz vēlākajiem konstatējumiem pārsūdzētā sprieduma 66.–72. punktā, kuros Vispārējā tiesa "katrā ziņā un [informācijas] pilnīguma pēc" konstatēja, ka Komisija bija pienācīgi pierādījusi aizliegtās vienošanās faktisko ietekmi uz tirgu.

111. Tādēļ Komisija apgalvo, ka šis apelācijas pamats nav efektīvs, jo *KME* nav apstrīdējusi galveno konstatējumu 63. punktā. Pat ja tās argumenti attiecībā uz faktisko ietekmi uz tirgu tiktu apmierināti, konstatējums par "ļoti smago" aizliegtās vienošanās raksturu netiktu ietekmēts un spriedumu nevarētu atcelt, jo prasības pieteikuma pirmais pamats ir noraidīts.

112. Nevaru šajā argumentāciju konstatēt nevienu kļūdu, tomēr nedomāju, ka katrā ziņā būtu jāatbalsta pieņēmums, ka *KME* nav apstrīdējusi galveno 63. punkta konstatējumu.

113. Katrā ziņā patiešām *KME* nav apstrīdējusi konstatējumu, ka Komisija varēja pārkāpumu uzskatīt par "ļoti smagu", pamatojoties tikai uz tā raksturu. Tik tiešām, tā uzsver (lai gan tikai zemsvītras piezīmē), ka tā pirmajā instancē nebija izvirzījusi šo punktu; drīzāk tā argumentēja, ka aizliegtās vienošanās ierobežotas faktiskās ietekmes uz tirgu kontekstā naudas soda sākumsummu visumā vajadzēja noteikt tuvāk "ļoti smagiem" pārkāpumiem piemērojamā diapazona sākumam, kas saskaņā ar Pamatnostādnēm būtu EUR 20 miljoni, nevis EUR 58,1 miljoni. To aplūkojot šajā kontekstā, man šķiet, ka *KME* pirmais apelācijas pamats ir jātraktē kā tāds, kas katrā ziņā (lai gan, jāatzīst, ne tik tieši, kā būtu bijis vēlams) apšauba Vispārējās tiesas konstatējumu, ka, tā kā faktiskā ietekme uz tirgu nebija nozīmīga, pārkāpumu kvalificējot kā "ļoti smagu", tai arī nebija nozīmes, nosakot naudas soda sākumsummu.

114. Es tomēr piekrītu, ka, ja Tiesa apstiprinātu pārsūdzētā sprieduma 63.–65. punktā izklāstītos konstatējumus, tad pārējo, 66.–72. punktā izklāstīto konstatējumu apstrīdēšanai, pat ja tā būtu sekmīga, nebūtu nozīmes. No 66. punkta ievadvārdiem [36] kļūst skaidrs, ka Vispārējā tiesa uzskatīja, ka turpmāk izklāstītais pārsniedza to, kas vajadzīgs

36 — Kas, pat ja tie varētu izraisīt zināmas pārdomas angļu valodā, ir ekvivalents nepārprotamajai frāzei "[à] titre surabondant" franču valodas versijā, kurā Vispārējā tiesa rakstīja savu spriedumu.

pietiekamai argumentācijai. Turklāt tas ir loģiski, ka, ja "jau pati aizliegtās vienošanās būtība attaisno vissmagāko naudas sodu uzlikšanu" neatkarīgi no to faktiskās ietekmes uz tirgus cenām un ja Komisija, nosakot naudas soda sākumsummu, pamatojās uz šādas ietekmes esamību, nevis tās precīzu pakāpi, tad šo summu nevar apstrīdēt, mēģinot pierādīt, ka ietekme bija ierobežota.

115. Komisija tāpat apgalvo, ka šis apelācijas pamats esot nepieņemams, jo tajā tiek apstrīdēts tikai Vispārējās tiesas veiktais faktu novērtējums.

116. Arī šajā ziņā neesmu pilnīgi pārliecināta. Vairāki *KME* argumenta aspekti, šķiet, ir saistīti ar faktu novērtējumu — it īpaši tie, kas izklāstīti apelācijas sūdzības 18.–20. un 22. punktā, kā arī šo secinājumu 87. un 89. punktā, savukārt citi aspekti ir argumenti par tiesību piemērošanu, kas attiecas uz pārsūdzētajā spriedumā it kā pastāvošajām neatbilstībām (lai gan arī šos argumentus varēja formulēt pienācīgāk). Būtībā *KME* apgalvo, ka Vispārējai tiesai, konstatējot uzskatu atšķirības attiecībā uz secinājumiem, kas būtu jāizdara no pieejamiem pierādījumiem, nevajadzēja vienkārši ļaut Komisijai paļauties uz prezumpcijām, kas atvasinātas no "pierādījumiem, kas ar saprātīgu varbūtību norādīja uz to, ka aizliegtai vienošanās bija ietekme uz tirgu", bet Vispārējai tiesai drīzāk vajadzēja pieprasīt, lai Komisija vismaz apmierinošā līmenī atspēkotu *KME* pierādījumus par pretējo. Šis arguments, kā iepriekš izskaidroju 113. punktā, apstrīdēto Vispārējās tiesas konstatējumu kontekstā ir jātraktē nevis tā, ka faktiskajai ietekmei uz tirgu nebija nozīmes, lai pārkāpumu kvalificētu kā "ļoti smagu", bet gan ka tai nebija nozīmes, lai noteiktu naudas soda sākumsummu.

117. Tādēļ pirmo apelācijas pamatu es nenoraidītu kā neefektīvu vai kā nepieņemamu tā iemesla dēļ, ka ar to tiek apstrīdēta tikai faktu konstatācija.

118. Vienlaikus, ciktāl tas attiecas uz jautājumu par tiesību piemērošanu, neierosinu to apstiprināt. Vispārējās tiesas sprieduma 64. punktā teikto (ka aizliegtās vienošanās iespējamā konkrētā ietekme uz tirgu nav izšķirošais faktors, lai noteiktu naudas soda apmēru) daudzos gadījumos atbalsta judikatūra, uz ko tā atsaucas [37]. Šāda ietekme ir tikai viens no daudziem faktoriem (kas nav tikai tie trīs, kas minēti Pamatnostādnēs), kas jāņem vērā. Tiktāl, ciktāl Komisija izskatāmajā

37 — Konkrēti atsaukšos uz iepriekš 84. punktā citētā pārsūdzētā sprieduma 64. punktā minētajiem ģenerāladvokāta Mišo [*Mischo*] secinājumiem lietā *Mo och Domsjö*/Komisija, 95. un nākamajos punktos minētais kopsavilkums, kā arī uz spriedumu lietā *Dalmine*/Komisija 129. un 130. punkts.

lēmumā konstatēja, ka zināma ietekme pastāvēja (*KME* to nenoliedz), tā šo konstatējumu varēja izmantot kā vienu no faktoriem, ar ko pamatot naudas soda sākumsummas aprēķinu. Un kamēr vien, to darot, Komisija neprezumēja kāda konkrēta līmeņa ietekmes pakāpi (gluži pretēji — tā turpināja rīkoties, tieši pieņemot, ka ietekmi nevar precīzi aprēķināt [38]), to nevar kritizēt par to, ka tā nav precīzi identificējusi šo līmeni, arī Vispārējo tiesu nevar kritizēt par to, ka tā piekrita šai Komisijas pieejai.

119. Jāpiebilst, ka, ja uzņēmumi izvēlas iesniegt ekonometrijas pētījumus savu argumentu pamatojumam, Komisijai, protams, ir pienācīgi jāņem vērā šie pierādījumi, veicot tās vispārīgo novērtējumu. Tomēr, ja tā nepieņem pierādījumus kopumā, tai nav pienākuma sagatavot alternatīvu ekonometrijas pētījumu, lai pierādītu pretējo.

120. Atliek vēl apsvērt, kā jau norādīju iepriekš 83. punktā, vai varētu būt tā, ka Vispārējās tiesas veiktā izpēte par prasības pieteikuma pamatu neatbilst standartiem, kas paredzēti ECPAK un Hartā.

38 — Skat. konkrēti izskatāmā lēmuma 299.–301. un 314. punktu.

121. Šajā ziņā piebildīšu, ka nešķiet, ka *KME* apgalvotu šādu trūkumu esamību. Neviens no fragmentiem, kas citēti tās piektā apelācijas pamata kontekstā, nav ņemti no Vispārējās tiesas sprieduma attiecīgās daļas. Šajā sprieduma daļā nav arī izmantots tāds formulējums, pret ko *KME* konkrēti iebilst, proti, atsauce uz Komisijas rīcības brīvību.

122. Turklāt man šķiet, ka Vispārējā tiesa izskatīja pirmo prasības pieteikuma pamatu tādā kārtībā, kādā to bija izvirzījusi *KME*.

123. *KME* arguments būtībā tika balstīts uz apgalvojumu, ka Komisijai saskaņā ar tās [pieņemtajām] Pamatnostādnēm bija pienākums vai nu izmērīt aizliegtās vienošanās faktisko ietekmi uz tirgu un paļauties uz šādu novērtējumu, vai arī šādu ietekmi uz tirgu vispār neņemt vērā. Vispārējā tiesa izskatīja šo argumentu un arī — lai gan uzskatot, ka tas ir lieki — izvērtēja gan Komisijas rīcībā esošos pierādījumus, gan vēlākos ekonometrijas pētījumus, ko iesniedza *KME*, secinot ka Komisijas atsaukšanās uz ietekmi uz tirgu un tās izmantošana, nosakot naudas soda sākumsummu, nav kritizējama. Tādējādi, pat ja varētu izvirzīt citus jautājumus, piemēram, attiecībā uz iespējamo vajadzību izskaidrot, kādēļ kopējā sākumsumma bija EUR 58,1 miljoni, nevis

EUR 20 miljoni vai EUR 100 miljoni, tādi jautājumi netika uzdoti un Vispārējā tiesa izskatīja tos jautājumus, kas bija izvirzīti tādā veidā, kas nekādā ziņā nelika saprast, ka tā nebūtu īstenojusi savu ECPAK paredzēto pilno jurisdikciju.

125. Vispārējā tiesa sava sprieduma 86.–89. punktā norādīja, ka Komisija bija tiesīga, bet tai nebija pienākuma, atsaukties uz tirgus apmēru, konstatējot pārkāpuma smagumu, lai noteiktu naudas soda sākumsummu — šajā lietā Komisija bija tā rīkojusies (lai gan tas bija tikai viens no vērā ņemtajiem faktoriem), un ka tādēļ bija jāapsver, vai Komisija bija rīkojusies nepareizi, šajā sakarā pieskaitot arī vara cenu. Vispārējās tiesas sprieduma 91.–94. punktā tā secina:

Otrais apelācijas pamats: tirgus apmērs

Atbilstošie pārsūdzētā sprieduma punkti

124. Izskatāmajā lēmumā Komisija bija aprēķinājusi konkrētā tirgus apmēru, ieskaitot cauruļu ražošanā izmantotā vara cenu. *KME* pirmajā instancē apgalvoja, ka šāds aprēķins ignorē patieso tirgus situāciju. Īstenībā cauruļu pircēji paši nosaka izmantojamā vara cenu un šī cena, kas veido apmēram divas trešdaļas no cauruļu galīgās cenas, tiek vienkārši nodota pircējiem. Tirgus patiesā ekonomiskā nozīme izpaudās vienīgi kā uzcenojums par apstrādi, kas bija apmēram viena trešdaļa no izskatāmajā lēmumā minētās vērtības — EUR 288 miljoniem.

"91. [..] neviens vērā ņemams iemesls neliek apgrozījumu attiecīgajā tirgū aprēķināt, izslēdzot noteiktas ražošanas izmaksas. Kā pamatoti norāda Komisija, visās ražošanas nozarēs pastāv gala precē iekļautās izmaksas, ko ražotājs nevar kontrolēt, bet kas tomēr ir tā darbības kopuma būtisks elements un ko tātad, nosakot naudas soda sākumsummu, no tā apgrozījuma nevar izslēgt (šajā sakarā skat. 2000. gada 15. marta spriedumu apvienotajās lietās T-25/95, T-26/95, no T-30/95 līdz T-32/95, no T-34/95 līdz T-39/95, no T-42/95 līdz T-46/95, T-48/95, no T-50/95 līdz T-65/95, no T-68/95 līdz T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 un T-104/95 *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, *Recueil*, II-491. lpp., 5030. un 5031. punkts). Tas, ka vara cena ir rūpniecisko cauruļu galīgās cenas būtiska daļa vai ka vara cenu izmaiņu risks

ir daudz augstāks nekā citu izejvielu gadījumā, šo secinājumu neietekmē.

92. [..] attiecībā uz vairākiem prasītāju iebildumiem, ar kuriem tiek apgalvots, ka tā vietā, lai izmantotu apgrozījuma attiecīgajā tirgū kritēriju, no naudas sodu preventīvās ietekmes un vienlīdzīgas attieksmes principa viedokļa piemērotāk būtu bijis tām piemērojamo summu noteikt atkarībā no skartās nozares rentabilitātes vai ar to saistītās pievienotās vērtības, ir jākonstatē, ka tie neattiecas uz lietu. Šajā sakarā vispirms ir jākonstatē, ka pārkāpuma smagumu nosaka atkarībā no vairākiem faktoriem, attiecībā uz kuriem Komisijai ir rīcības brīvība (2007. gada 12. decembra spriedums apvienotajās lietās T-101/05 un T-111/05 *BASF*/Komisija, Krājums, II-4949. lpp., 65. punkts), un šajā sakarā nekāds ierobežojošo vai izsmeļošo obligāti vērā ņemamo kritēriju saraksts nav noteikts (iepriekš 64. punktā minētais spriedums lietā *Dalmine*/Komisija, 129. punkts), tādēļ nevis Kopienu Tiesai, bet Komisijai tās rīcības brīvības ietvaros un atbilstoši no vienlīdzīgas attieksmes principa un no Regulas Nr. 17 izrietošajām robežām ir jāizvēlas faktori un skaitļi, ko tā ņem vērā, lai īstenotu EKL 81. pantā noteikto aizliegumu ievērošanu nodrošinošu politiku.

93. Turpinot, nav apstrīdams, ka uzņēmuma vai kāda tirgus apgrozījums kā pārkāpuma smaguma novērtēšanas kritērijs katrā ziņā ir izplūdis un nepilnīgs. Tajā nav ņemta vērā nedz atšķirība starp nozarēm ar augstu pievienoto vērtību un ar nelielu pievienoto vērtību, nedz arī atšķirība starp lielākā un mazākā mērā peļņu nesošiem uzņēmumiem. Tomēr, neraugoties uz aptuvenās precizitātes raksturu, šobrīd gan Kopienu likumdevējs, gan arī Komisija un Tiesa apgrozījumu konkurences tiesību ietvaros uzskata par adekvātu kritēriju attiecīgo uzņēmumu apmēra un ekonomiskās varas novērtēšanai (skat. it īpaši iepriekš 64. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique diffusion française* u.c./Komisija, 121. punkts; Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu, Padomes 2004. gada 20. janvāra Regulas (EK) Nr. 139/2004 par kontroli pār uzņēmumu koncentrāciju (OV L 24, 1. lpp.) 10. apsvērumu un 14. un 15. pantu).

94. Tādējādi ir jāsecina, ka Komisija pamatoti ir ņēmusi vērā vara cenu, nosakot attiecīgā tirgus apmēru."

Argumentu kopsavilkums

KME apelācijas sūdzība

126. *KME* uzskata, ka tās vērā ņemtās konkrētam tirgum raksturīgās iezīmes, pret kurām pārsūdzētajā spriedumā netika iebilsts, ir jāuzskata par pierādītiem faktiem apelācijas tiesvedībā. Tomēr tā apgalvo, ka Vispārējā tiesa kļūdījās tiesību normu piemērošanā un sniedza neadekvātu pamatojumu izklāstu, neatzīstot, ka Komisija, aprēķinot tirgus vērtību, ir tiesīga terminu "apgrozījums" interpretēt kā neto apgrozījumu.

127. Pirmkārt, judikatūra un Komisijas prakse liecina, ka, aprēķinot naudas soda sākumsummu, Komisijai ir jāņem vērā attiecīgā tirgus vai uzņēmuma konkrētas iezīmes. Eiropas Tiesa esot nospriedusi, ka tā var atkāpties no savas vispārējās prakses — savus aprēķinus balstīt uz apgrozījumu pārkāpuma pēdējā pilnā gada laikā, ja šis gads neatspoguļo uzņēmuma patieso lielumu, ekonomisko varu un pārkāpumu tā mēroga ziņā. Attiecībā uz maksimālā naudas soda apmēra aprēķinu Tiesa esot nospriedusi, ka katrā konkrētā gadījumā un ņemot vērā naudas soda shēmas kontekstu un mērķus Komisijai ir jānovērtē vēlamā ietekme uz attiecīgo uzņēmumu, it īpaši ņemot vērā apgrozījumu, kas atspoguļo uzņēmuma patieso ekonomisko situāciju pārkāpuma laikā. Savā nesenajā praksē Komisija bieži esot paļāvusies uz Pamatnostādnēs paredzēto iespēju — atkāpties no principa, ka tiek izmantots pēdējā pilnā komercdarbības gada laika apgrozījums, kamēr uzņēmums piedalījās pārkāpumā, ja šāda novirze ir pamatota ar konkrētiem lietas faktiem vai citiem ārējiem faktoriem. Un Vispārējā tiesa esot nospriedusi, ka Komisija savu novērtējumu par uzņēmumu faktisko saimniecisko spēju radīt nozīmīgu kaitējumu var balstīt uz datiem saistībā ar apgrozījumu un tirgus daļu, ja vien konkrēti apstākļi, piemēram, tirgus raksturīgās iezīmes, ievērojami nesamazina šādu datu nozīmīgumu un neprasa ņemt vērā citus faktorus.

128. Otrkārt, fakts, ka vara cena ir atkarīga tikai no pircēja lēmuma pirkt konkrētā dienā, vara cauruļu nozari padarot unikālu un nepiemērotu salīdzināšanai ar citām nozarēm, tāpat kā varu nevar salīdzināt ar citiem izejmateriāliem, piemēram, elektroenerģiju, ūdeni un iekārtām, kuru cenas ir noteiktas līgumos starp ražotāju un attiecīgo piegādātāju. Tomēr Vispārējā tiesa esot nepareizi secinājusi, ka nebija pamatota iemesla, lai, aprēķinot naudas soda apmēru, vara cenu izslēgtu no aizliegtās vienošanās ietekmētā tirgus apmēra. To darot, tā arī esot pārkāpusi nediskriminēšanas principu — saskaņā ar ko atšķirīgas

situācijas ir jāaplūko atšķirīgi — un samērīguma principu. Runājot par pēdējo, *KME* uzliktā naudas soda apmērs veidoja apmēram 2 % no tās apgrozījuma pasaulē 2002. gadā, 40 % no tās EEZ apgrozījuma rūpniecisko cauruļu tirgū, pamatojoties uz pilnu cenu, ieskaitot varu, 80 % no tās pārstrādes [*conversion*] apgrozījuma šajā tirgū, 42 % no tās konsolidētās bruto pamatdarbības peļņas 2003. gadā un 16 % no tās konsolidētā pašu kapitāla neto vērtības 2003. gada jūnijā.

129. Treškārt, ja Komisija būtu uzlikusi naudas sodu *KME* par dalību aizliegtajā vienošanās tajā pašā tirgū, kas būtu beigusies 2007. gadā, un tirgus vērtību būtu aprēķinājusi, pamatojoties uz pilnu apgrozījumu par šo gadu, tad naudas soda sākumsumma būtu bijusi daudz augstāka tā vienkāršā iemesla dēļ, ka laikā starp 2003. un 2007. gadu ievērojami pieauga vara cena.

130. Ceturtkārt, Vispārējā tiesa esot nepareizi atsaukusies uz savu spriedumu lietā *Cimenteries CBR*[39]: šajā lietā nozīmīgās izejmateriālu izmaksas, piemēram, transportēšanas un iepakojuma piegādes izmaksas esot kontrolējuši paši aizliegtās vienošanās dalībnieki, savukārt šeit cauruļu ražotāji vara cenu nekontrolēja. Tā arī esot nepareizi pamatojusies uz judikatūru, saskaņā ar kuru Komisijai ir atvēlēta rīcības brīvība izvēlēties faktorus, ko tā izmanto, lai konstatētu pārkāpuma smagumu, tai skaitā apgrozījumu, kā paredz vispārīgais princips, jo rūpniecisko cauruļu tirgū pilnas cenas apgrozījums neesot jēgpilns pārkāpuma smaguma rādītājs. Komisijas rīcības brīvību izvēlēties šos faktorus nevarot paplašināt un attiecināt arī uz paļaušanos uz elementiem, kam ekonomikas īpašo iezīmju kontekstā nav ietekmes uz pārkāpuma smagumu. Savā spriedumā Vispārējā tiesa neesot izvērtējusi, vai Komisijas izmantotie kritēriji bija piemēroti un adekvāti.

Komisijas atbilde

131. Komisija apgalvo, ka *KME* apgalvojumi par to, kā tiek noteiktas vara cenas, un veids, kādā rūpnieciskās caurules tiek pārdotas, neesot uzskatāmi par konstatētiem faktiem apelācijas tiesvedības izpratnē. Vispārējai tiesai neesot vajadzējis izskatīt šīs detaļas. Tās konstatētais nesaskanot ar to, kā *KME* ir raksturojusi aizliegtās vienošanās dalībniekus — kā metāla iepirkšanas komercaģentus; un Komisija pirmajā instancē esot konkrēti argumentējusi, ka pārsūdzētajā spriedumā minēto iemeslu dēļ *KME* apgalvojumiem, ka tā bieži rīkojās kā tās pircēju pilnvarnieks jeb komercaģents, neesot nozīmes lietā. Kā paskaidroja

39 — Minēts pārsūdzētā sprieduma 91. punktā.

Komisija, ikreiz, kad pircējs faktiski nopirka varu un lūdza *KME* to pārstrādāt, metāla cena netika iekļauta *KME* apgrozījumā. Katrā ziņā Vispārējās tiesas konstatējumi par rūpniecisko cauruļu tirgus apmēru neatbilst apgalvojumam, ka rūpniecisko cauruļu ražotāji vienlaikus veica pārdošanas darījumus vara tirgū ar normāliem konkurences apstākļiem un aizliegtai vienošanai pakļautā pārstrādes tirgū, jo pastāvot tikai viens tirgus — rūpniecisko cauruļu tirgus.

132. Vispārējā tiesa noraidīja *KME* apgalvojumu, ka rūpniecisko cauruļu tirgus esot unikāls (jo nepastāv izejmateriālu cenu kontrole), un tai nevajadzēja veikt konstatāciju attiecībā uz *KME* detalizētajiem apgalvojumiem. Sava sprieduma 91. punktā tā norādīja, ka nebija pamatota iemesla pieprasīt, lai no tirgus apgrozījuma izslēgtu atsevišķas ražošanas izmaksas, un konstatēja faktu, ka visām nozarēm ir gala izstrādājumiem raksturīgas izmaksas, ko ražotājs nevar kontrolēt, bet kuras, neraugoties uz to, ir būtisks tā kopējās komercdarbības elements. Šīs izmaksas nevar izslēgt no apgrozījuma, nosakot naudas soda sākumsummu. Tas, ka vara cena ir rūpniecisko cauruļu galīgās cenas svarīga sastāvdaļa vai ka vara cenu svārstību risks ir augstāks nekā citu izejvielu gadījumā, šo secinājumu neatspēko.

133. Šajā apelācijas pamatā Tiesa tikai tiek lūgta atšķirīgi novērtēt to, vai rūpniecisko cauruļu nozare ir unikāla. *KME* atkārto savus apgalvojumus pirmās instances tiesvedībā par pircēju līgumtiesībām attiecībā uz vara cenu, vara cenas lielumu attiecībā pret caurules kopējo cenu un vara cenas svārstīgumu. Šāds arguments ir nepieņemams, turklāt faktiski nekas rūpniecisko cauruļu ražotājus neatšķirot no citiem ražotājiem, kas iepērk izejmateriālus, sabiedriskos pakalpojumus vai aprīkojumu. Neviens nedominējošs uzņēmums nevar kontrolēt izejmateriālu cenas. Jebkuri līgumi ir ražotāju pašu izvēles rezultāts; šajā gadījumā — iegūstot to, ka vara cenas svārstību risks tiek nodots tālāk pircējiem.

134. Vispārējā tiesa sprieduma 93. punktā atzina, ka uzņēmuma vai kāda tirgus apgrozījums kā pārkāpuma smaguma novērtēšanas kritērijs katrā ziņā ir izplūdis un nepilnīgs. Tā piekrita, ka apgrozījums neizšķir starp nozari ar augstu vai zemu pievienoto vērtību vai starp uzņēmumiem, kas ir vairāk vai mazāk rentabli. Neraugoties uz to, tās vērtējumā ir

teikts, ka konkurences tiesību kontekstā apgrozījums ir adekvāts kritērijs, lai novērtētu attiecīgo uzņēmumu lielumu un to ekonomisko varu. Turpretī *KME* savos argumentos tikai lūdza Tiesu nepiekrist Vispārējās tiesas vērtējumam par šo jautājumu. Šis vērtējums esot līdzsvarots, sagatavots pēc plašām debatēm rakstveida procesā un tiesas sēdē, un tā esot devusi priekšroku objektīvi konstatējamam apgrozījumam, nevis potenciāli nebeidzamām pretrunām, subjektivitātei un neparedzamībai, kas izrietētu no *KME* priekšlikuma atskaitīt izmaksas, ko aizliegtās vienošanās dalībnieki nekontrolē.

135. Vispārējās tiesas vērtējums bija pareizs. It īpaši Tiesai ir jāiebilst pret *KME* teikto, ka tai no jauna būtu jānovērtē naudas soda apmērs, pamatojoties uz skaitļiem, kas attiecas uz 2002. vai 2003. gadu. Šādus argumentus var norādīt vienīgi Vispārējās tiesas tiesvedībā.

Komisijas rīcības brīvību. Tomēr 91. punktā Vispārējā tiesa esot apstiprinoši konstatējusi, ka "neviens vērā ņemams iemesls neliek apgrozījumu attiecīgajā tirgū aprēķināt, izslēdzot noteiktas ražošanas izmaksas", ka "visās ražošanas nozarēs pastāv gala precē iekļautās izmaksas, ko ražotājs nevar kontrolēt, bet kas tomēr ir tā darbības kopuma būtisks elements un ko tātad, nosakot naudas soda sākumsummu, no tā apgrozījuma nevar izslēgt", un ka "tas, ka vara cena ir industriālo cauruļu galīgās cenas būtiska daļa vai ka vara cenu izmaiņu risks ir daudz augstāks nekā citu izejvielu gadījumā, šo secinājumu neietekmē". 93. punktā tā apstiprinoši secināja, ka, "neraugoties uz aptuvenās precizitātes raksturu, šobrīd gan Kopienu likumdevējs, gan arī Komisija un Tiesa apgrozījumu konkurences tiesību ietvaros uzskata par adekvātu kritēriju attiecīgo uzņēmumu apmēra un ekonomiskās varas novērtēšanai". Visbeidzot, 94. punktā Vispārējā tiesa norāda: "Tādējādi ir jāsecina, ka Komisija pamatoti ir ņēmusi vērā vara cenu [..]."

Vērtējums

136. Attiecībā uz to, cik piemērota ir Vispārējās tiesas veiktā pārbaude, Komisija norāda, ka *KME* (tās piektā apelācijas pamata kontekstā, bet ar atsauci uz attieksmi pret tās otro prasības pieteikuma pamatu pirmās instances tiesvedībā) minot pārsūdzētā sprieduma 92. punktu, kurā Vispārējā tiesa atsaucās uz

137. Pamatjautājums šeit ir par to, vai, izmantojot tirgus apmēru (proti, pārdošanas apjomu, nevis ģeogrāfisko mērogu) kā vienu no kritērijiem, pēc kā tiek novērtēts

pārkāpuma smagums, Komisijai katrā gadījumā ir jāatsaucas uz pilnu cenu vai tā var atsaukties vienīgi uz to cenas daļu, ko pārkāpēji varētu ietekmēt.

138. *KME* neapgalvo, ka tirgus apmēru nekādā gadījumā nevajadzētu ņemt vērā, nedz arī, ka ikvienā gadījumā būtu nepareizi atsaukties uz pilnu cenu, bet gan ka vara cauruļu tirgum ir konkrētas iezīmes, kas liek uzskatīt, ka šajā gadījumā tā rīkoties būtu nepareizi. Tādēļ tā uzskata, ka Vispārējā tiesa kļūdījās tiesību normu piemērošanā un sniedza neadekvātu pamatojumu izklāstu, konstatējot, ka bruto apgrozījums bija pamatota tirgus apmēra mēraukla.

139. Manuprāt, Komisija pareizi argumentēja, ka *KME* ievērojamā mērā lūdz Tiesu konstatēt faktus par tirgus raksturīgajām iezīmēm, ko tā nevar darīt apelācijas instancē. Vispārējā tiesa kā faktu konstatēja tikai to, ka "vara cena ir rūpniecisko cauruļu galīgās cenas svarīga sastāvdaļa" un ka "vara cenu svārstību risks ir daudz augstāks nekā citu izejvielu gadījumā". *KME* neapgalvoja, ka ar šādu konstatējumu Vispārējā tiesa ir sagrozījusi pierādījumu nepārprotamo nozīmi. Tādēļ, pamatojoties uz šiem faktiem, ir jāizvērtē, vai Vispārējā tiesa kļūdījās tiesību normu piemērošanā vai sniedza neadekvātu argumentāciju.

140. Vispārējā tiesa būtībā konstatēja četrus faktus, kas pamato tās secinājumu par tiesību normu piemērošanu: jebkura tirgus apmērs, kas izteikts kā pārdošanas apjoms, ietver dažas izmaksas, ko ražotāji nevar kontrolēt; rūpniecisko vara cauruļu tirgus iezīmes šajā ziņā nav izņēmums; Komisijai ir zināma brīvība izvēlēties faktorus, ko tā ņem vērā; bruto apgrozījums ir vispārpieņemts, lai gan ne pilnīgs orientieris attiecībā uz uzņēmumu lielumu un ekonomisko varu.

141. Šajā argumentācijā nevaru konstatēt nekādas nepilnības. Patiešām, spriedums lietā *Cimenteries CBR*, uz ko atsaucās Vispārējā tiesa, bija saistīts ar papildu izmaksām, kas neapšaubāmi bija mazāk nozīmīgas nekā vara cena šajā lietā, tomēr atšķirība pakāpes ziņā neliedz attīstīt tālāk pastāvošo judikatūru, lai tā aptvertu arī nozīmīgākas izmaksas. Turklāt šķiet nenovēršami, ka apgrozījuma īpatsvars, ko veido izejmateriāli, dažādās nozarēs būs ievērojami atšķirīgs. Ja būtu pieļaujami, ka dažās lietās tiek ņemts vērā bruto apgrozījums, bet citās ne, tad būtu jānosaka kāds slieksnis, iespējams, kā attiecība starp neto apgrozījumu un bruto apgrozījumu, kas ļautu piemērot atšķirīgu attieksmi. Tomēr šādu slieksni būtu ļoti grūti noteikt un tas izraisītu nebeidzamus un neatrisināmus strīdus, tostarp apgalvojumus par it kā pastāvošu nevienlīdzīgu attieksmi. Turklāt jāatceras, ka izskatāmajā lēmumā nav konstatējama nekāda tieša, matemātiska saikne starp tirgus apmēru un kopējā naudas

soda sākumsummu un ka Vispārējā tiesa pati konstatēja, ka tirgus apmērs bija tikai viens no vairākiem faktoriem, ko Komisija izmantoja. Šādos apstākļos nešķiet nesaprātīgi piekrist, ka Komisija var pamatoties uz "aptuvenu" — bet gatavu izmantošanai — tirgus apmēra mērauklu kā vienu no kritēriju, kas izmantoti, lai konstatētu pārkāpuma smagumu, kombinācijas. Katrā ziņā *KME* nav izvirzījusi nevienu adekvātu iemeslu, lai secinātu, ka Vispārējā tiesa būtu *kļūdījusies tiesību normu piemērošanā*, atzīstot, ka Komisija varēja tā rīkoties.

142. Tagad pievērsīšos jautājumam, vai Vispārējās tiesas veiktā pārbaude par otro prasības pieteikuma pamatu pirmajā instancē bija adekvāta Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras kontekstā.

143. Pirmkārt, Vispārējā tiesa patiešām savā argumentācijā norādīja, ka "pārkāpuma smagums tiek konstatēts, pamatojoties uz vairākiem faktoriem, attiecībā uz kuriem Komisijai ir rīcības brīvība", un ka "tā ir nevis Kopienu Tiesas, bet gan Komisijas kompetence savas rīcības brīvības ietvaros izvēlēties [..] faktorus un detalizētus skaitļus, kurus tā ņems vērā". *KME* paļāvās vismaz uz pirmo no šiem fragmentiem, kad tā sava piektā apelācijas pamata kontekstā apgalvoja, ka Vispārējā tiesa izrādīja "pārlieku pietāti" pret Komisijas rīcības brīvību.

144. Tomēr no otrā apelācijas pamata (kurā *KME* apgalvo, ka "Komisijas rīcības brīvība izvēlēties faktorus, ko tā izmanto, lai konstatētu aizliegtās vienošanās smagumu, nevar tikt paplašināta, lai ietvertu arī to, ka tā paļaujas uz elementiem, kam, ņemot vērā ekonomikas konteksta īpašās iezīmes, nav nekādas ietekmes uz pārkāpuma smagumu") kļūst skaidrs, ka *KME* faktiski piekrīt šādas rīcības brīvības esamībai un ka *KME* nepiekrīt Vispārējai tiesai tikai jautājumā par tās apmēru. Manuprāt, tas nevar būt pietiekams pamatojums apgalvojumiem, ka Vispārējā tiesa kļūdījās, izskatāmā lēmuma pārbaudē neīstenojot savu pilno jurisdikciju.

145. Patiešām, Vispārējās tiesas atbilstošie konstatējumi tās sprieduma 91.–93. punktā ir [formulēti] īsi. Tomēr tas nenozīmē, ka tie katrā ziņā liecinātu par to, ka argumenti nav rūpīgi izvērtēti. Gluži pretēji, kā skaidri liecina *KME* argumentu garais izklāsts (75.–82. punkts) un noraidītais Komisijas arguments (88. punkts), ka tirgus apmērs nebija nozīmīgs naudas soda apmēra noteikšanai, otrais prasības pieteikuma pamats tika rūpīgi pārbaudīts. Vispārējās tiesas konstatētais

pilnīgi saskan ar secinājumu, ka tā noformulēja savu viedokli par vara cenas iekļaušanas piemērotību tad, kad tā novērtēja tirgus apmēru pārkāpuma smaguma konstatēšanas nolūkā. Turklāt, manuprāt, *KME* nav izvirzījusi nekādus pārliecinošus argumentus, kas atspēkotu šo secinājumu.

Trešais apelācijas pamats: procentuāls palielinājums atkarībā no pārkāpuma ilguma

Lietai nozīmīgie pārsūdzētā sprieduma fragmenti

146. Pirmajā instancē *KME* savā trešajā prasības pieteikuma pamatā argumentēja, ka, ja Pamatnostādnes pieļauj palielinājumu par *līdz pat* 10 % gadā (tātad no 0 % līdz 10 %), pamatojoties uz pārkāpuma ilgumu, tad Komisijai šis palielinājums bija jākoriģē, ņemot vērā aizliegtās vienošanās mainīgo intensitāti tās pastāvēšanas laikā un to, ka tai nebija ietekmes uz cenām, nevis jāpiemēro vienots, nemainīgs palielinājums par maksimālajiem "10 % par katru tā pastāvēšanas gadu, t.i. kopā par 125 %". Vispārējā tiesa šo prasības pieteikuma pamatu noraidīja kā nepamatotu. Tā pārsūdzētā sprieduma 100.–104. punktā konstatēja, ka:

"100. [..] naudas soda summas paaugstināšana atkarībā no ilguma nav ierobežota ar gadījumu, kad starp ilgumu un konkurences tiesībās nostiprinātajiem Kopienas mērķiem nodarīto palielināto kaitējumu [40] pastāv tieša saistība (šajā sakarā skat. Pirmās instances tiesas 2003. gada 30. septembra spriedumu lietā T-203/01 *Michelin*/Komisija, *Recueil*, II-4071. lpp., 278. punkts un tajā minētā judikatūra).

101. Turklāt no Pamatnostādnēm izriet, ka starp pārkāpuma smaguma un tā ilguma vērtējumu Komisija nav noteikusi nekādu pārklāšanos, nedz arī kādu citu savstarpējo saistību.

102. Tieši pretēji, pirmkārt, no Pamatnostādņu sistēmas izriet, ka tajās, lai noteiktu naudas soda sākumsummu, ir paredzēta pārkāpuma smaguma kā tāda vērtēšana. Otrkārt, pārkāpuma smagums tiek analizēts saistībā ar attiecīgā uzņēmuma raksturlielumiem, it īpaši tā lielumu un stāvokli konkrētajā tirgū, kas var būt pamats sākumsummas izvērtēšanai, uzņēmumu iedalīšanai kategorijās un īpašas

40 — Skat. 43. zemsvītras piezīmi.

sākumsummas noteikšanai. Treškārt, pārkāpuma ilgums tiek izskatīts, lai noteiktu pamatsummu, un, ceturtkārt, Pamatnostādnēs ir paredzēta atbildību pastiprinošu un mīkstinošu apstākļu ņemšana vērā, kas ļauj grozīt naudas soda summu it īpaši atkarībā no attiecīgā uzņēmuma aktīvās vai pasīvās lomas pārkāpuma īstenošanā.

palielinājusi par 125 %. Šādi darot, Komisija nav atkāpusies no noteikumiem, ko tā sev ir noteikusi Pamatnostādnēs. Vispārīgi Pirmās instances tiesa uzskata, ka šis palielinājums par 125 % šajā lietā nav acīmredzami nesamērīgs."

Argumentu kopsavilkums

103. No minētā izriet, ka tikai vienkāršs fakts, ka Komisija ir atstājusi sev iespēju veikt paaugstinājumu par katru pārkāpuma gadu, kura apmērs attiecībā uz ilgtermiņa pārkāpumiem var būt līdz pat 10 % no par pārkāpuma smagumu noteiktās summas, nekādā ziņā neuzliek tai pienākumu noteikt šo likmi atkarībā no aizliegtās vienošanās darbības intensitātes vai tās sekām, vai pat pārkāpuma smaguma. Komisija, īstenojot savu rīcības brīvību (skat. iepriekš 36. punktu), piemērojamo palielinājuma likmi izvēlas atkarībā no pārkāpuma ilguma.

KME apelācijas sūdzība

147. *KME* apgalvo, ka Vispārējās tiesas argumentācija ir neskaidra, neloģiska un neadekvāta, jo tā neizklāstot nekādu nepārprotamu principu.

104. Šajā lietā, it īpaši apstrīdētā lēmuma 335. un 340. apsvērumā, Komisija ir konstatējusi, ka *KME* grupa pārkāpumā ir piedalījusies divpadsmit gadu un desmit mēnešu laikposmā, kas Pamatnostādņu izpratnē ir ilgtermiņa pārkāpums, un tādējādi naudas sodu

148. Pamatnostādņu 1.B punkta interpretācija un piemērošana bieži esot tikusi apspriesta judikatūrā — tomēr tajā neesot tikuši formulēti kritēriji, pamatojoties uz kuriem vairāk nekā 5 gadus ilguša pārkāpuma gadījumā Komisijai naudas soda sākumsumma būtu jākoriģē par 0 % līdz 10 % par katru pārkāpuma gadu. Šķiet, ka no tās izriet tikai tas, ka palielinājums ilguma dēļ nav attiecināms tikai uz gadījumiem, kas liecina par tiešu saikni

starp ilgumu un smagāku kaitējumu konkurences tiesību normās noteiktajiem Kopienas mērķiem; citiem vārdiem, sākumsumma var tikt palielināta ilguma dēļ, pat ja kaitējums konkurences tiesību normās noteiktajiem mērķiem nav palielināts šā faktora tiešas ietekmes rezultātā vai tā nav vispār. Šāda pieeja noteikti esot nepareiza.

149. Pirmkārt, tā esot pretrunā 1.B punkta nepārprotamajam tekstam, kurā runa ir par iedarbīgu sankciju piemērošanu attiecībā uz ierobežojumiem, "kam ilgākā laikposmā ir bijusi kaitīga ietekme uz patērētājiem". Tādējādi pati Komisija esot noteikusi prasību par tiešu saikni starp ilgumu un kaitējošu ietekmi, kuras pastāvēšana jau ilgāku laiku ir atzīta judikatūrā. Vispārējā tiesa esot nospriedusi, ka, ja Komisija sākumsummu nosaka atkarībā no pārkāpuma smaguma, ņemot vērā faktisko ietekmi uz tirgu, tad šī ietekme ir "pilnīgi jāpierāda visā aizliegtās vienošanās pastāvēšanas laikā"; ja tas netiek izdarīts, sākumsumma esot jāsamazina [41].

150. Otrkārt, norādot, ka Komisija Pamatnostādnēs nav noteikusi nekādu pārklāšanos vai mijiedarbību starp pārkāpuma smaguma un ilguma novērtējumu, Vispārējā tiesa esot piekritusi Komisijas argumentam, ka ilguma dēļ palielinātā summa atspoguļo tikai pārkāpuma ilgumu, bet ne tā smagumu, tā ka jebkuri nozīmīgie faktori saistībā ar pārkāpuma intensitāti jau ir ņemti vērā, kad tiek novērtēts tās smagums. Tomēr Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu, nenoskaidrojot, vai Komisija, novērtējot smagumu, ir pienācīgi apsvērusi to, ka, laikam ritot, aizliegtai vienošanās bija mainīga intensitāte un iedarbīgums un ka bija nozīmīgi laikposmi, kuriem bija raksturīga spriedze un novirzīšanās no vienošanās. Tā vietā, lai piekristu Komisijas teiktajam, ka tā vēlējās izvairīties no tā, ka vieni un tie paši aizliegtās vienošanās dalībniekiem labvēlīgie faktori tiek ieskaitīti divreiz, Vispārējai tiesai esot vajadzējis rūpīgi pārbaudīt, vai tiešām izskatāmajā lēmumā bija runa par šādu situāciju. Komisija divreiz neesot ņēmusi vērā izmaiņas intensitātē, tai skaitā divus dīkstāves laikposmus: vienreiz, kad tā noteica sākumsummu, pamatojoties uz pārkāpuma smagumu, un vēlreiz, kad tā noteica palielinājumu, pamatojoties uz tā ilgumu.

151. Treškārt, Vispārējā tiesa esot pieļāvusi loģikas kļūdu, secinot, ka 10 % palielinājums par katru gadu bija saderīgs ar Pamatnostādnēs noteiktajiem principiem tā vienkāršā iemesla dēļ, ka Pamatnostādnes paredz palielinājumu līdz 10 % gadā. Tas būtu bijis pareizi, ja Pamatnostādnes paredzētu palielinājumu,

41 — 2006. gada 5. aprīļa spriedums lietā T-279/02 *Degussa*/Komisija (Krājums, II-897. lpp., 247. un 254. punkts).

kas *ir* (nevis *līdz pat*) 10 %. Tomēr Komisijas rīcības brīvība noteikt sankcijas starp maksimālo un minimālo vērtību nav neierobežota, tādēļ tai ir jāpaskaidro sava izvēle, atsaucoties uz katras konkrētās lietas iezīmēm; turklāt to pārbauda [Eiropas Savienības] Tiesas. Vispārējai tiesai nevajadzēja apstiprināt maksimālā palielinājuma piemērošanu, pirms tā nebija novērtējusi, kā Komisija bija īstenojusi savu rīcības brīvību.

152. Visbeidzot, Vispārējā tiesa esot rīkojusies nepareizi, konstatējot, ka sākumsummas palielinājums par 125 % nav uzskatāms par acīmredzami nesamērīgu. Komisija izskatāmajā lēmumā esot piekritusi, ka aizliegtās vienošanās intensitāte un iedarbīgums bija mainīgi un ka bija vairāki nozīmīgi laikposmi, kuros pastāvēja spriedze un vienošanās netika ievērota, tomēr tā piemēroja maksimālo palielinājumu, pamatojoties uz ilgumu. Tādējādi attieksme pret *KME* būtu bijusi tāda pati pat tad, ja aizliegtā vienošanās nepārtraukti būtu uzturējusi pilnu intensitāti un iedarbīgumu. Neatzīstot un pienācīgi nenovērtējot šo faktisko apstākli un neizlabojot Komisijas noteikto palielinājumu, Vispārējā tiesa esot pārkāpusi samērīguma principu un vienlīdzīgas attieksmes principu.

153. *KME* tādēļ uzskata, ka šajā ziņā pārsūdzētais spriedums ir jāatceļ un ka Tiesai ir jāīsteno sava neierobežotā jurisdikcija noteikt atbilstošu zemāku procentuālo palielinājumu par pārkāpuma ilgumu, no jauna nosakot naudas soda sākumsummu un tādējādi arī tā kopsummu.

Komisijas atbilde

154. Komisija apgalvo, ka Vispārējā tiesa noteica, ka tai nebija pienākuma noteikt palielinājumu par [pārkāpuma] ilgumu, atsaucoties uz aizliegtās vienošanās intensitāti vai iedarbīgumu vai pārkāpuma smagumu. *KME* apelācijas pamats vienkārši nesaskanot ar šo novērtējumu. *KME* Tiesu lūdz aizstāt pašas novērtējumu, tādēļ apelācijas pamats esot nepieņemams.

155. Vispārējā tiesa esot skaidri un loģiski paskaidrojusi savu novērtējumu, atbildot uz visiem *KME* juridiskajiem argumentiem. Tā nosprieda, ka palielinājums par pārkāpuma ilgumu ir attiecināms ne tikai uz gadījumiem, kad pastāv tieša saikne starp ilgumu un palielinātu kaitējumu konkurences tiesību normās noteiktajiem Kopienas mērķiem. Vispārējā tiesa pēc tam paskaidroja, ka Pamatnostādnēs nepastāv nekāds pārklājums un mijiedarbība starp smaguma novērtējumu un ilguma

novērtējumu. Tajās drīzāk ir noteikti četri neatkarīgi soļi. Komisijai ir pienākums:

a) novērtēt pārkāpuma smagumu kā tādu, lai noteiktu sākumsummu;

b) analizēt pārkāpuma smagumu saistībā ar attiecīgā uzņēmuma raksturlielumiem, it īpaši tā lielumu un stāvokli konkrētajā tirgū, kas var būt pamats sākumsummas izvērtēšanai;

c) ņemt vērā pārkāpuma ilgumu, nosakot pamatsummu, un

d) ņemt vērā atbildību pastiprinošus un atbildību mīkstinošus apstākļus, kas ļauj koriģēt naudas soda apmēru.

156. Tādējādi nebūt neesot tā, ka pārkāpuma smagums vai aizliegtās vienošanās intensitāte vai iedarbīgums būtu daļa no palielinājuma par pārkāpuma ilgumu, kas tiek veikts trešajā solī. Tā kā *KME* argumenti par to, ka palielinājumam vajadzēja būt mazākam nekā 10 % gadā, tika pilnīgi balstīti uz šiem elementiem, tie esot nepamatoti. Neraugoties uz to, Vispārējā tiesa sprieda, ka rezultātā iegūtais 125 % palielinājums nebija acīmredzami nesamērīgs.

157. *KME* tagad apgalvo, ka šis novērtējums bija netaisnīgs un ka Tiesai ir jāaizstāj tās vērtējums. Tomēr "[..] apelācijas tiesvedībā Tiesas veiktās kontroles mērķis ir tostarp pārbaudīt, vai [Vispārējā tiesa] ir no tiesību viedokļa atbilstoši ņēmusi vērā visus izvirzītos argumentus, lai novērtētu konkrētas rīcības smagumu, [..] un, otrkārt, pārbaudīt, vai [Vispārējā tiesa] no juridiskā viedokļa pietiekami ir atbildējusi uz visiem argumentiem, ko apelācijas sūdzības iesniedzējs izvirzījis, lai pamatotu lūgumu par naudas soda atcelšanu vai tā apmēra samazināšanu. [..] Attiecībā uz, iespējams, uzliktā naudas soda nesamērīgumu [..] — apelācijas tiesvedībā lemjot par tiesību normu piemērošanas jautājumiem, taisnīguma apsvērumu dēļ Tiesai nav jāveic savs novērtējums, lai aizstātu [Vispārējās tiesas] faktu novērtējumu, kuru tā, īstenojot tai piešķirto neierobežoto kompetenci, ir veikusi, lemjot par uzņēmumiem uzlikto naudas sodu apmēru" [42].

158. Līdz ar to *KME* trešais apelācijas pamats ir nepieņemams. Turklāt Vispārējās tiesas izklāstīto iemeslu dēļ tas ir nepamatots.

42 — 2004. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-359/01 P *British Sugar*/Komisija (*Recueil*, I-4933. lpp., 47. un 48. punkts).

159. Attiecībā uz Vispārējās tiesas veiktās pārbaudes atbilstību Komisija norāda, ka *KME* (tās piektā apelācijas pamata kontekstā, bet ar atsauci uz tās prasības pieteikuma trešā pamata izskatīšanu pirmajā instancē) piemin sprieduma 103. punktu, kurā Vispārējā tiesa Pamatnostādņu kontekstā atsaucas uz Komisijas rīcības brīvību palielināt naudas sodu, kas tika piemērota arī attiecībā uz pārkāpuma ilgumu. Tomēr 100. punktā Vispārējā tiesa jau bija apstiprinoši konstatējusi principu, ka "naudas soda summas paaugstināšana atkarībā no ilguma nav ierobežota ar gadījumu, kad starp ilgumu un konkurences tiesībās nostiprinātajiem Kopienas mērķiem nodarīto palielināto [43] pastāv tieša saistība". Attiecībā uz *KME* argumentu, ka šajā ziņā Komisija pati sevi ierobežoja, pieņemot Pamatnostādnes, Vispārējā tiesa 102. punktā izskaidro šo Pamatnostādņu sistēmu, un 103. punktā tā apstiprinoši secina, ka "no minētā izriet, ka tikai vienkāršs fakts, ka Komisija ir atstājusi sev iespēju veikt paaugstinājumu par katru pārkāpuma gadu, kura apmērs attiecībā uz ilgtermiņa pārkāpumiem var būt līdz pat 10 % no par pārkāpuma smagumu noteiktās summas, nekādā ziņā neuzliek tai pienākumu noteikt šo likmi atkarībā no aizliegtās vienošanās darbības intensitātes vai tās sekām, vai pat pārkāpuma smaguma. Komisija, īstenojot savu rīcības brīvību [..], piemērojamo palielinājuma likmi izvēlas atkarībā no pārkāpuma ilguma". Tādējādi Vispārējā tiesa aplūkoja *KME* argumentu, ka Komisija, pieņemot Pamatnostādnes, esot sevi saistījusi konkrētā veidā, un apstiprinoši secināja, ka tas tā nebija.

Juridiskais vērtējums

160. Negaidīta šā apelācijas pamata (un attiecīgā prasības pieteikuma pamata pirmās instances tiesvedībā, un pat izskatāmā lēmuma attiecīgās sadaļas) iezīme ir tā, ka pilnīgi viss šis jautājums, izrādās, ir balstīts uz elementāru aritmētisku kļūdu, kas ir acīmredzama pārsūdzētajā spriedumā, lai gan šķiet, ka neviena no iesaistītajām personām tam nav pievērsusi uzmanību.

161. *KME* sūdzība kopš paša sākuma ir bijusi par to, ka tai par pārkāpuma ilgumu uzliktais naudas sods tika palielināts par 125 %, tā šo attiecību uzskata par pārmērīgi lielu. Komisija šo pieņēmumu nav nekādā veidā atspēkojusi (kā dēļ tas neapšaubāmi tika pieņemts bez papildu jautājumiem no Vispārējās tiesas puses), un pat šķiet, ka tai bija radies priekšstats, ka tā izskatāmajā lēmumā *KME* naudas soda apmēru bija palielinājusi par 125 %. Tomēr tā tas nebija.

162. Fakts, ka palielinājums bija ievērojami mazāks, ir acīmredzams; lai to konstatētu, nav vajadzīgi sarežģīti aprēķini. Ja kāds skaitlis tiek palielināts par 100 %, tas tiek divkāršots; tādēļ, ja tas ir palielināts par 125 %, tas

43 — Pārsūdzētā sprieduma angļu versijā šajā vietā runa ir par "acute", bet franču versijā (kurā spriedums sākotnēji tika rakstīts) ir minēts "accru" — tātad "paaugstināts". Iepriekšējā judikatūrā "accru" tika tulkots kā "smags" [*serious*]. Iespējams, ka labāks tulkojums būtu "atbildību pastiprinošs" [*aggravated*].

ir vairāk nekā divkāršots. Tomēr, ja salīdzinām kopsummas, kas pārsūdzētā sprieduma 17. un 19. punktā minētas attiecībā uz visu *KME* grupu (attiecīgi, EUR 35 miljoni un EUR 56,88 miljoni) [44], redzam, ka 19. punktā detalizēti izklāstītā sākumsummas palielinājuma rezultātā iegūta summa, kas ir mazāka nekā divkārša sākumsumma. Īstenībā palielinājums bija 62,5 % [45], tātad puse no tā, kas tika apgalvots, iedomāts vai pieņemts visā procesa laikā. Komisija *KME* darbības traktēja kā dalību divos atsevišķos pārkāpumos — vienā, kas ilga septiņus gadus, un vienā, kas ilga piecarpus gadus, kādēļ kopējais palielinājums par pārkāpuma ilgumu bija mazāks nekā *Outokumpu* un *Wieland*, lai gan visu dalībnieku darbības ilga vismaz 12 gadus un 10 mēnešus [46].

163. Bažas rada tas, ka šāda gandrīz EUR 22 miljonu liela starpība [47] ir palikusi nepamanīta. Iespējams, ka *KME* grāmatveži nepārbaudīja izskatāmajā lēmumā izdarītos aprēķinus vai viņiem nebija iespēju šai lietai pievērst uzmanību, un tās juristiem, iespējams, trūka šai lietai nozīmīgas prasmes darbam ar skaitļiem vai tie nepārbaudīja norādīto summu atšķirīgās kārtas tādā veidā, kā es aprakstīju iepriekšējā punktā. Iespējams, ka arī Komisija nebija pārbaudījusi šos skaitļus — vai nu vispār, vai arī naudas soda apmēra aprēķināšanas stadijā, vai tiesvedības laikā. Ja (kas tomēr nešķiet ticami) nolūks tik tiešām bija piemērot kopējo palielinājumu par 62,5 %, tad vismaz šķistu, ka Komisijā nenotika saziņa starp personām, kas ir atbildīgas par naudas soda noteikšanu, un personām, kas ir atbildīgas par aizstāvību *KME* pārsūdzētajā lietā.

44 — Skat. iepriekš 26. punktu.

45 — Precīzāk, tas bija tikai nedaudz virs 62,5 %, jo Komisija pēc savu aprēķinu veikšanas rezultātu noapaļoja no EUR 56,875 miljoniem uz EUR 56,88 miljoniem. Tomēr vēlākā stadijā tika veikta kompensējoša noapaļošana uz leju, kad tika piemērots 30 % samazinājums. Visas summas, kuras Komisija izmantoja izskatāmajā lēmumā, šķiet, tika noapaļotas līdz tuvākajiem EUR 10 000.

46 — Tā kā *KME* grupa tika izveidota tikai 1995. gadā (lai gan grupu veidojošās sabiedrības aizliegtajā vienošanās piedalījās visu šo laiku), Komisija naudas soda kopējo apmēru sadalīja divās vienādās daļās. Vienu daļu (par laikposmu no 1988. gada līdz 1995. gadam) tālāk sadalīja, attiecinot uz dažādajām sabiedrībām, bet otro (par laikposmu no 1995. gada līdz 2001. gadam) attiecināja uz grupu kopumā. Pirmajai daļai Komisija piemēroja 70 % palielinājumu, bet otrajai daļai – 55 % palielinājumu, tādējādi varētu šķist, ka kopā tie bija 125 %, kas bija palielinājums, ko tā piemēroja sākumsummām attiecībā uz *Outokumpu* un *Wieland* (skat. 16. zemsvītras piezīmi). Tomēr faktiski, kad puse no summas tiek palielināta par vienu konkrētu procentuālu apmēru, bet otra puse — par citu procentuālu apmēru, tad kopsumma palielinās nevis par šo procentuālo apmēru summu, bet gan šo procentuālu apmēru vidējo aritmētisko vērtību. Tas kļūst acīmredzami, ja iedomājamies, ka katra puse tiek palielināta par to pašu procentuālu apmēru — piemēram, 55 %. Kopējais pieaugums, protams, ir tie paši 55 %, nevis 110 %.

47 — Ja sākumsumma — EUR 35 miljoni — būtu tikusi palielināta par 125 %, rezultāts būtu bijis EUR 78,75 miljoni, proti, par EUR 21,87 miljoniem vairāk nekā faktiskā kopsumma — EUR 56,88 miljoni.

164. Katrā ziņā šķiet, ka galarezultātā, lai gan *Outokumpu* un *Wieland* piemērotā naudas soda apmērs aprēķināšanas stadijā tik tiešām tika palielināts par 125 % (kumulatīvā kopsumma, kas nozīmē nedaudz mazāk kā 10 % par katru pārkāpuma gadu), *KME* naudas sods tika palielināts tikai par 62,5 % (nedaudz mazāk par 5 % gadā), lai gan tā bija piedalījusies aizliegtajā vienošanās (kā grupas dalībniece vai kā vairākas patstāvīgas komercsabiedrības) tajā pašā laikposmā [48]. Tas, šķiet, atklāj izskatāmā lēmuma trūkumu, ko, ja tas būtu ticis pamanīts, *Outokumpu* vai *Wieland* būtu varējusi apstrīdēt, savukārt Vispārējā tiesa būtu varējusi palielināt *KME* piemēroto naudas soda apmēru.

165. Tomēr jautājums ir par to, kā tas ietekmē šo apelācijas pamatu?

166. Manuprāt, tas šo [apelācijas] pamatu padara neefektīvu. Tik tiešām šķiet, ka tas sākotnējo prasības pieteikuma pamatu pirmajā instancē padara neefektīvu, bet Komisijas argumentus un Vispārējās tiesas konstatējumus — neatbilstošus. *KME* argumentē, ka Komisijai nevajadzēja piemērot maksimālo palielinājumu (10 % par katru pārkāpuma gadu) attiecībā uz prezumēto ilgumu – 12 ar pusi gadiem (vai ilgāk), kādēļ radās kopējais palielinājums ir 125 %. Komisija to neizdarīja, un šajā ziņā neko vairs nevar darīt.

167. Tiesa, teorētiski būtu iespējams atsevišķi izskatīt jautājumu, vai Komisijai vajadzēja piemērot maksimālo palielinājumu (10 % gadā) tādā veidā, kā tā to izdarīja, kādēļ kopējais palielinājums bija 62,5 %. Tomēr gan Vispārējās tiesas argumentācija, gan *KME* argumenti apelācijas sūdzībā ir balstīti uz pieņēmumu, ka kopējais palielinājums bija 125 %. Tā būtu vienīgi spekulācija, ja jautājums tiktu izskatīts, apsverot, kāda būtu bijusi argumentācija un konkrētais pamatojums, ja būtu ticis apsvērts faktiskais palielinājums.

168. Varētu teikt, ka tas, ka Vispārējā tiesa nepamanīja šo atšķirību, atbalsta *KME* apgalvojumu, ka pārbaudes līmenis nebija adekvāts. Tomēr Vispārējā tiesa tikai balstīja savu spriedumu uz pieņēmumu, ko bija pieņēmuši abi lietas dalībnieki. Turklāt, ja Vispārējā tiesa būtu pārliecinājusies, ka pieņēmums ir kļūdains, rezultāts nevarēja būt bijis labvēlīgs

48 — Pēc maniem aprēķiniem, ja *KME* naudas sodam tiktu piemērots tāds pat palielinājums, kopējā summa pēc samazinājuma (30 %) būtu EUR 55,125 miljoni (35 + 125 % = 78,75; 78,75 – 30 % = 55,125), nevis EUR 39,81 miljons. Šo kopsummu tad būtu bijis iespējams vajadzīgā apmērā sadalīt attiecībā 7:5,5, kas atbilst abiem laikposmiem — no 1988. gada līdz 1995. gadam un no 1995. gada līdz 2001. gadam.

KME, kas tādēļ nevar apgalvot, ka tās tiesības kaut kādā veidā ir negatīvi ietekmētas.

par diviem pārkāpuma laikposmiem (no 1988. gada maija līdz 1992. gada novembrim un no 1998. gada maija līdz 1999. gada beigām), *KME* piemēroto naudas sodu apmēru vajadzēja samazināt par šiem laikposmiem tādā pat veidā, kā tika samazināts *Outokumpu* piemērotais naudas sods.

Ceturtais apelācijas pamats: naudas soda samazināšana par sadarbošanos

171. Vispārējā tiesa šo argumentu noraidīja sava sprieduma 123.–133. punktā:

Atbilstošie pārsūdzētā sprieduma punkti

169. Izskatāmajā lēmumā Komisija samazināja *Outokumpu* piemērotā naudas soda apmēru, ņemot vērā, ka tā bija sniegusi pierādījumus, kas ļāva noteikt pārkāpuma ilgumu – 12 gadus un 10 mēnešus (nevis tikai četrus gadus). Samazināšana *Outokumpu* nostādīja tādā stāvoklī, it kā palielinājums par pārkāpuma ilgumu būtu bijis tikai 40 %, nevis 125 %.

"123. [..] vispirms ir jānorāda, ka atbilstoši 1996. gada Paziņojumam par sadarbību nedz *Outokumpu*, nedz arī prasītājas nevar saņemt tām uzlikto naudas sodu galīgās summas samazinājumu vairāk par 50 %, jo tās neatklāja Komisijai pārkāpumu pirms pašas Komisijas veiktās izmeklēšanas, kas tai ir sniegusi pietiekamus pamatus pārkāpuma procedūras uzsākšanai, kura ir novedusi pie apstrīdētā lēmuma.

170. Pirmajā instancē *KME* sava prasības pieteikuma ceturtā pamata ceturtajā daļā norādīja, ka, pārkāpjot Pamatnostādnes, kā arī taisnīguma principu un vienlīdzīgas attieksmes principu, Komisija nav adekvāti ņēmusi vērā tās ieguldījumu pārkāpuma kopējā ilguma noteikšanā. Ņemot vērā, ka tā esot bijusi pirmā, kas Komisijai iesniedza izšķirošus pierādījumus (nevis tikai informāciju)

124. Tāpat ir noteikts, ka par kopējo pārkāpuma ilgumu Komisija pirmoreiz tika informēta ar *Outokumpu* 2001. gada 30. maija paziņojumu. Pamatojoties uz sabiedrības *Mueller Industries* iepriekš sniegto informāciju, Komisija pārkāpuma esamību bija varējusi pierādīt tikai attiecībā uz laikposmu no 1994. gada maija līdz 1998. gada maijam. Tomēr prasītājas norāda, ka

galīgi pierādīt karteļa esamību attiecībā uz laikposmiem no 1988. gada maija līdz 1992. gada novembrim un no 1998. gada maija līdz 1999. gada beigām Komisija esot varējusi, tieši pateicoties viņu 2002. gada oktobrī nodotajai informācijai.

125. Nosakot pārkāpuma papildu ilgumu, Komisija atbilstoši Pamatnostādņu 1.B punktam pārkāpējiem uzlikto naudas sodu sākumsummas var palielināt par 125 % 40 % vietā. Tādēļ uzņēmumi, kas Komisijai sniedza informāciju par pārkāpuma papildu ilgumu, uzņēmās risku, ka to naudas sodu sākumsumma var tikt papildus palielināta par 85 procenta punktiem.

126. Runa ir par 1996. gada Paziņojumā par sadarbību iekļauto paradoksu, atbilstoši kuram uzņēmums, uz kuru attiecas minētā Paziņojuma D punkts un kurš sniedz jaunu informāciju Komisijai, uzņemas risku, ka tam tiks piemērotas smagākas sankcijas nekā gadījumā, ja tas šo informāciju Komisijai nebūtu sniedzis. Pamatnostādņu 3. punkta sestais ievilkums, saskaņā ar kuru "uzņēmuma efektīva līdzdalība tiesvedībā, kas neattiecas uz jomu, kas noteikta [1996. gada Paziņojumā par sadarbību]", var būt atbildību mīkstinošs apstāklis, ļauj šo paradoksu labot.

127. Šajā lietā, piemērojot, to neminot, Pamatnostādņu 3. punkta sesto ievilkumu, Komisija faktiski *Outokumpu* ir piešķīrusi imunitāti attiecībā uz aizliegtās vienošanās papildu ilgumu, par kuru tai līdz tās 2001. gada 30. maija memoranda saņemšanai nebija informācijas (apstrīdētā lēmuma 386. apsvērums).

128. Tādēļ ir jāpārbauda, vai, pamatojoties vai nu uz Pamatnostādņu 3. punkta sesto ievilkumu, vai arī uz vienlīdzīgas attieksmes principu, Komisijai arī prasītājām bija jāpiešķir samazinājums par informāciju, ko tās vairāk nekā sešus mēnešus pēc *Outokumpu* Komisijai sniegušas par laikposmiem no 1988. gada līdz 1992. gadam un no 1998. gada līdz 1999. gadam.

129. Šajā sakarā vispirms ir jāatgādina, ka attiecībā uz atbildību mīkstinošu apstākļu piemērošanu Komisijai ir rīcības brīvība (Pirmās instances tiesas 2004. gada 8. jūlija spriedums lietā T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija, Krājums, II-2223. lpp., 307. punkts).

130. Ir jāuzsver, ka tas, ka tikai vienam no aizliegtās vienošanās dalībniekiem var būt imunitāte no naudas sodiem, atbilst šādas imunitātes loģikai, jo vēlamais efekts ir radīt nenoteiktības klimatu aizliegtās vienošanās iekšienē, veicinot ziņošanu par to Komisijai. Šī nenoteiktība izriet tieši no tā, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki zina, ka tikai viens no tiem var iegūt imunitāti no naudas soda, paziņojot par citiem pārkāpuma dalībniekiem, tādējādi pakļaujot tos smagāku naudas sodu piemērošanas riskam.

131. Tādā situācijā, kāda ir pamata lietā, kad Komisija zina, ka aizliegtā vienošanās pastāv, bet tās rīcībā nav noteiktu būtisko pierādījumu, ar ko var noteikt šā pārkāpuma kopējo ilgumu, šādu mehānismu izmantot ir īpaši vēlams, lai it īpaši izvairītos no tā, ka pārkāpēji vienojas par minēto pierādījumu slēpšanu.

132. Minētā situācija atšķiras no situācijas, kad Komisijai jau ir informācija par pierādījumiem, bet tā vēlas tos papildināt. Pastāvot šim pēdējam gadījumam, naudas soda samazināšanu pārkāpējiem imunitātes no naudas soda piešķiršanas vienam uzņēmumam vietā attaisno tas, ka mērķis vairs nav atklāt apstākli, kas izraisa uzliktā naudas soda palielināšanu, bet savākt pēc iespējas vairāk pierādījumu, lai pastiprinātu Komisijas iespēju konstatēt attiecīgos faktus.

133. Attiecībā uz iespējamo nevienlīdzīgo attieksmi starp *Outokumpu* un prasītājām ir pietiekami konstatēt, ka, ņemot vērā, ka *Outokumpu* vairāk nekā gadu pirms prasītājām ir sniegusi Komisijai informāciju par aizliegtās vienošanās papildu ilgumu, kas veido astoņus ar pusi gadus, tās neatrodas salīdzināmā situācijā."

Argumentu kopsavilkums

KME apelācijas sūdzība

172. *KME* min, ka atbildību mīkstinošais apstāklis — "sadarbošanās ārpus Paziņojuma par sadarbību piemērošanas jomas" — nosedz robu, kas vēl pastāvēja 1996. gada Paziņojumā par sadarbību (šis trūkums tika novērsts 2002. gadā), nodrošinot, ka sabiedrību, kas Komisijai sniedz pierādījumus par tai iepriekš nezināmiem faktiem attiecībā uz

pārkāpuma smagumu un/vai ilgumu, nedrīkst sodīt smagāk kā tad, ja tā nebūtu tā rīkojusies. Šādai sabiedrībai tiek piešķirta daļēja imunitāte attiecībā uz pārkāpuma aspektiem, kurus Komisija iepriekš nezināja un kas Komisijai palīdzēja to konstatēt. Pēc definīcijas šādi sev labumu gūt var tikai viena sabiedrība. Tā kā *KME* šo principu neapstrīdēja, tā paļāvās uz nepareizu sava apgalvojuma interpretāciju, ka Vispārējā tiesa pārbaudīja, vai Komisijai bija "dalībniekiem jāpiešķir arī samazināšana par informāciju, ko tie iesniedza Komisijai vairāk nekā 16 mēnešus pēc *Outokumpu* attiecībā uz laikposmu no 1988. gada līdz 1992. gadam un no 1998. gada līdz 1999. gadam".

173. *KME* apgalvo, ka pastāv divi alternatīvi kritēriji attiecībā uz šā atbildību mīkstinošā apstākļa piemērošanu: tas attiecas uz pirmo sabiedrību, kas Komisijai sniedz a) *informāciju* vai b) *pierādījumus*, kas iepriekš nav bijuši Komisijas rīcībā, ņemot vērā pārkāpuma smagumu vai ilgumu. Tā uzskata, ka otrais kritērijs ir pareizais un ka Vispārējā tiesa, vērtējot, kurš no diviem aizliegtās vienošanās dalībniekiem — *KME* vai *Outokumpu* —, kas sadarbojās ar Komisiju, kvalificējas kā labuma guvējs, nepareizi piemēroja pirmo kritēriju. *KME* uzskata pamatā ir šādi apsvērumi:

i) attiecīgie 2002. gada un 2006. gada Paziņojuma par sadarbību [49] noteikumi skaidri parāda, ka vienīgi tam uzņēmumam, kas Komisijai iesniedz pierādījumus (nevis tikai informāciju), var piemērot daļēju imunitāti;

ii) Komisija pēc 2002. gada un 2006. gada Paziņojuma par sadarbību neieviesa jauninājumus savā sodu piemērošanas politikā, un tādējādi tai nav jāinterpretē "sadarbošanās ārpus Paziņojuma par sadarbību piemērošanas jomas", kas minēta 1996. gada Paziņojumā [par sadarbību] veidā, kas nav saderīgs ar 2006. gada Paziņojumu [par sadarbību];

iii) saskaņā ar 2002. gada un 2006. gada Paziņojumu par sadarbību tas, ka Komisijai, iespējams, ir kāda informācija par aizliegtās vienošanās darbību, neliedz "iecietības programmas" pieteicējam piešķirt pilnu imunitāti pret naudas sodu, pat ja šāda informācija ir pietiekama, lai veiktu pārbaudi uz vietas birojā (bet nepietiekama, lai konstatētu pārkāpumu); līdzīgi arī fakts, ka Komisijai, iespējams, ir kāda informācija par konkurenci ierobežojošām darbībām kādā konkrētā laikposmā — tostarp tādēļ, ka aizliegtās vienošanās dalībnieks ir iesniedzis nepamatotu *informāciju* —, neliedz "iecietības

49 — Skat. 13. zemsvītras piezīmi.

programmas" pieteicējam piešķirt daļēju imunitāti, ja tas pēc tam sniedz adekvātus *pierādījumus* par šādu rīcību, kas Komisijai ļauj konstatēt aizliegtās vienošanās pastāvēšanu šajā laikposmā;

(par laikposmu no 1988. gada maija līdz 1992. gada novembrim un no 1998. gada maija līdz 1999. gada beigām), atcelt izskatāmā lēmuma attiecīgo daļu un, īstenojot savu neierobežoto jurisdikciju, attiecīgi pārrēķināt naudas soda apmēru.

iv) visbeidzot, uzņēmumi atturētos sadarboties ar Komisiju, ja tiem būtu jārēķinās ar naudas soda uzlikšanu par laikposmu, par kuru tie vienīgie sniedza vajadzīgos pierādījumus, proti, bez *KME* sadarbošanās Komisija nebūtu varējusi konstatēt nepārtrauktu pārkāpumu no 1988. līdz 2001. gadam. apsvērumi, kas attaisnoja attiecīgo atbildību mīkstinošo apstākļu piemērošanu *Outokumpu* par laikposmu no 1988. līdz 1993. gadam un no 1999. līdz 2001. gadam, par šo pašu laiku bija spēkā arī attiecībā uz *KME*. Tādējādi attiecībā uz *KME*, kas Komisijai bija iesniegusi iepriekš nezināmus pierādījumus par pārkāpuma ilgumu un smagumu, bija netaisnīgi piemērot sankcijas par ilgāku pārkāpumu, ko Komisija varēja pierādīt (un nevis tikai pieņemt uz aizdomu pamata), vienīgi pateicoties sadarbībai ar *KME*.

Komisijas atbilde

175. Komisija apgalvo, ka attiecībā uz tās vērtējumu par to, kādos gadījumos ir jābūt iespējai iegūt daļēju imunitāti — atšķirībā no naudas soda apmēra samazināšanas par sadarbošanos —, Vispārējā tiesa sniedza skaidru un loģisku skaidrojumu, atbildot uz visiem *KME* juridiskajiem argumentiem. Sava sprieduma 123.–127. punktā tā paskaidroja, ka, atklājot Komisijai visu aizliegtās vienošanās ilgumu, *Outokumpu* deva Komisijai iespēju palielināt tās naudas soda sākumsummu par 85 %, savukārt maksimālais naudas soda apmēra samazinājums par sadarbošanos bija 50 %. Komisija šo paradoksu atrisināja, piešķirot *Outokumpu* naudas soda apmēra samazinājumu, kas līdzvērtīgs daļējai imunitātei par papildu ilgumu, ko tā bija izpaudusi. Vispārējā tiesa sprieduma 131. un 132. punktā paskaidroja, kā šāda situācija atšķiras no to uzņēmumu situācijas, kas iesniedza tikai pierādījumus attiecībā uz to aizliegtās

174. Tādēļ *KME* lūdz Tiesu atcelt pārsūdzēto spriedumu tiktāl, ciktāl Vispārējā tiesa nenosprieda, ka *KME* ir jāpiemēro samazināts reizinātājs, kas norāda uz ilgumu un kas tiek piemērots naudas soda sākumsummai

vienošanās pastāvēšanas laikposmu, kas Komisijai jau bija zināms.

176. *KME* lūdz Tiesu aizstāt Vispārējās tiesas vērtējumu ar kritēriju, kam priekšroku dod *KME*. Tas ir nepieņemami, turklāt Vispārējās tiesas vērtējums ir acīmredzami pareizs, bet *KME* vērtējums — acīmredzami nepareizs. Kad *Outokumpu* iesniedza informāciju, kas Komisijai nebija zināma, tā atklāja visu aizliegtās vienošanās pastāvēšanas ilgumu, un Komisijai pirmoreiz radās iespēja veikt izmeklēšanu un meklēt pierādījumus, kas pierādītu šo pilno ilgumu. Bez šīs atklāšanas nebūtu bijis iespējams pieņemt lēmumu attiecībā uz pārkāpuma pastāvēšanu šajā nezināmajā laikā. *KME* sniedza tikai pierādījumus, kas, lai gan paši par sevi vēl neatradās Komisijas rīcībā, attiecās uz pārkāpuma elementiem, kas jau bija zināmi (laikposmā, ko jau bija atklājusi *Outokumpu*), un tādēļ tiem nebija šādas fundamentālas ietekmes uz izmeklēšanu. Komisija jau bija veikusi izmeklēšanu un izmeklējusi pierādījumus, lai pierādītu aizliegtās vienošanās pastāvēšanas ilgumu, un, iespējams, būtu varējusi tos iegūt pat bez *KME* palīdzības. *KME* atviegloja Komisijas uzdevumu, bet ne vairāk.

177. *KME* veiktajai informācijas un pierādījumu nošķiršanai nav izšķirošas nozīmes. *Outokumpu* iesniegtā "informācija" vienlaikus bija arī pierādījumi. *Outokumpu* 2001. gada 30. maija vēstule, uz ko ir atsauce pārsūdzētā sprieduma 124. punktā, izskatāmajā lēmumā tika izmantota kā pierādījums. Savukārt *KME* iesniegtie "pierādījumi" Komisijai katrā ziņā sniedza informācija par atsevišķiem detalizētiem aizliegtās vienošanās aspektiem. Izšķirošais faktors ir tas, vai jebkāda "informācija" vai "pierādījumi" pirmoreiz atklāj kādu aizliegtās vienošanās elementu, kas ietekmē tās smagumu vai ilgumu un kuru bez attiecīgā uzņēmuma sniegtās informācijas izmeklēšanā nevarētu atklāt.

178. Turklāt saskaņā ar 2002. gada Paziņojumu par sadarbību, uz ko atsaucas *KME*, tai nebūtu piešķirta daļēja imunitāte. Šis Paziņojums daļēju imunitāti piedāvā uzņēmumam, kas "sniedz tādus pierādījumus attiecībā uz faktiem, kas Komisijai iepriekš nav bijuši zināmi, kas tieši ietekmē aizdomās turētā aizliegtās vienošanās dalībnieka pārkāpuma smagumu vai ilgumu". *KME* iesniegtie pierādījumi attiecās uz faktiem, kas Komisijai iepriekš bija zināmi, proti, uz kopējo aizliegtās vienošanās pastāvēšanas ilgumu.

179. *KME* alternatīvais kritērijs dubultotu — un padarītu neizmantojamu — kritēriju par soda samazināšanas piešķiršanu par sadarbošanos 1996. gada Paziņojuma par sadarbību D iedaļā, saskaņā ar kuru sabiedrība, kas sniedz "informāciju, dokumentus vai citus pierādījumus, kas sniedz būtisku ieguldījumu, lai konstatētu pārkāpuma pastāvēšanu", saņem samazinājumu no 10 % līdz 50 %. *KME* kritērijs sniegtu imunitāti, ja Paziņojumā par

sadarbību būtu tieši paredzēta soda maksimālā samazināšana par 50 %, un tādējādi sagrautu sistēmu, kas izveidota ar Paziņojumu par sadarbību. *KME* saņēma adekvātu atlīdzību par tās sadarbošanos — naudas soda apmēra samazināšanu par 30 %, ko apstiprināja Vispārējā tiesa un kas apelācijas sūdzībā netika apšaubīta.

pirmajā instancē. Attiecībā uz sūdzību, ka *KME* bija jāsaņem daļēja imunitāte, nevis "tikai" naudas soda samazinājums par sadarbošanos, Vispārējā tiesa katrā ziņā konstatēja, ka tas būtu bijis nepareizi, norādot, piemēram, 132. punktā, ka "naudas soda samazināšanu pārkāpējiem imunitātes no naudas soda piešķiršanas vienam uzņēmumam vietā attaisno tas, ka mērķis vairs nav atklāt apstākli, kas izraisa uzliktā naudas soda palielināšanu".

Vērtējums

180. Attiecībā uz Vispārējās tiesas veiktās izpētes atbilstību Komisija norāda, ka (tās piektā apelācijas pamata kontekstā, bet ar atsauci uz tās prasības pieteikuma ceturtā pamata izskatīšanu pirmajā instancē) *KME* piemin pārsūdzētā sprieduma 115. punktu, kurā Vispārējā tiesa norādīja, ka Pamatnostādnēs nepastāvot nekādas juridiski saistošas norādes. Komisija bija saglabājusi zināmas izvēles iespējas attiecībā uz atbildību mīkstinošiem apstākļiem, un 129. punktā tā vēlreiz piebilda, ka Komisijai šajā ziņā bija rīcības brīvība. Tomēr *KME* šo piezīmi izdarīja kontekstā ar savu argumentu, ka, atsakoties ņemt vērā noteiktus atbildību mīkstinošus apstākļus, Komisija esot pārkāpusi Pamatnostādņu 3. punktu. Jautājums Vispārējai tiesai bija par to, vai šie argumenti attiecās uz lietām, kuras Komisija Pamatnostādnēs bija noteikusi kā sev saistošas vai kurās tā saglabāja rīcības brīvību. Tas neliecina, ka nebūtu notikusi pienācīga pārbaude tiesā, bet tikai atspoguļo to argumentu raksturu, kurus *KME* iesniedza

181. Jānorāda, ka, ja *KME* uzliktā naudas soda apmērs izskatāmajā lēmumā būtu ticis samazināts tādā veidā, ka tiktu neitralizēts palielinājums par [pārkāpuma] ilgumu (par laikposmu, kas kopā veido sešus gadus un vienu mēnesi), par kuru, pēc *KME* teiktā, tā Komisijai esot sniegusi "izšķirošus pierādījumus", tad rezultātam būtu bijis jābūt vienlīdzīgam ar palielināšanu tikai attiecībā uz pārkāpuma pārējiem sešiem gadiem un deviņiem mēnešiem. Ja gada likme būtu tikusi saglabāta 10 % līmenī (kā pārējiem dalībniekiem), tad tas būtu nozīmējis palielinājumu par 67,5 %, proti, par 5 % vairāk nekā faktiski (un, iespējams, pārskatīšanās dēļ) piemērotais kopējais palielinājums [50]. Tādējādi vēlreiz šķiet ticami,

50 — Skat. 161. un nākamos punktus.

ka, ja Vispārējā tiesa būtu pilnīgi izmantojusi savu kompetenci saistībā ar šo situāciju, rezultāts varētu nebūt labvēlīgs *KME*, pat ja tās konkrētais arguments būtu guvusi virsroku.

182. Ņemot to vērā, varētu pieņemt, ka ir iespējams izmantot tādu pašu pieeju, kādu es ierosināju attiecībā uz trešo apelācijas pamatu, un atzīt šo [apelācijas] pamatu (un argumentāciju pirmajā instancē) par neefektīvu. Tomēr šķiet, ka šeit jautājums par to, vai attieksmei pret *KME* vajadzēja būt tādai, it kā tā nebūtu piedalījusies aizliegtās vienošanās laikposmos, par kuriem tā Komisijai iesniedza pierādījumus, nav nesaraujami saistīts ar jautājumu par procentuālo palielinājumu un tādējādi to var izskatīt atsevišķi.

183. *KME* arguments būtībā ir balstīts uz trim pieņēmumiem, kas visi principā ir jāpierāda, lai šo argumentu varētu pieņemt, proti: a) informācija, kas atklāj pārkāpuma laikposmu, ir jānošķir no pierādījumiem, kas pierāda, ka pārkāpums notika šajā laikposmā; b) ja informāciju vispirms ir sniegusi viena persona, bet otra persona vēlāk ir sniegusi pierādījumus, tad vienīgi otrajai personai būtu jāpiemēro iespējamā imunitāte par attiecīgo laikposmu, un c) attiecībā uz laikposmu no 1988. gada maija līdz 1992. gada novembrim un no 1998. gada maija līdz 1999. gada beigām *KME* iesniedza pierādījumus, savukārt *Outokumpu* iepriekš bija iesniegusi tikai informāciju.

184. Attiecībā uz a) punktu es piekrītu Komisijai, ka nav iespējams pienācīgi izšķirt starp informāciju (ar ko *KME*, šķiet, saprot izteikumus, kas balstīti uz atmiņu) un pierādījumiem (ar ko *KME*, šķiet, saprot dokumentus vai citādus taustāmus priekšmetus, no kuriem var izdarīt secinājumus). Faktiski arī informācija sniedz pierādījumus (pretējā gadījumā nekad nebūtu iespējams uzklausīt lieciniekus tiesvedībā) un pierādījumi sniedz informāciju (pretējā gadījumā tiem nebūtu vērtības). Tādēļ Vispārējā tiesa nekļūdījās, *Outokumpu* un *KME* iesniegtos materiālus traktējot kā vienlīdz noderīgus Komisijas veiktajai izmeklēšanai.

185. Attiecībā uz b) punktu jāteic, ka, pat ja principā informāciju un pierādījumus nevar atšķirt vienu no otra, pamatojoties uz to, cik tie ir noderīgi izmeklēšanai, tomēr ir iespējams, ka visai atšķirīgie iesniegtie materiāli — "informācija" vai "pierādījumi" — noderīguma ziņā atšķiras konkrētas izmeklēšanas kontekstā. Tādējādi ir iespējams, ka viens aizliegtās vienošanās dalībnieks sniedz tādu informāciju vai pierādījumus par pārkāpuma laikposmu, kas ir tik nekonkrēti un neviennozīmīgi, ka Komisija tos nevar praktiski izmantot, bet cits dalībnieks pēc tam iesniedz detalizētu informāciju vai pierādījumus, kam

ir izšķiroša nozīme, lai varētu konstatēt, ka aplūkojamajā laikposmā notika pārkāpums. Šādā gadījumā Komisijai nešķistu nepiemēroti, ja tā otrajai personai samazinātu naudas soda apmēru šajā sakarā. Ja tā būtu rīkojusies pretēji — par labu pirmajai minētajai personai —, tad otrā visai pamatoti varētu lūgt Vispārējo tiesu šādu pieeju izskatīt tās neierobežotās jurisdikcijas ietvaros, lai gan iznākums būtu atkarīgs no Vispārējās tiesas vērtējuma par faktiem. Katrā ziņā nav apstrīdams, ka "imunitāte[s] no naudas sodiem [..] loģika[..]", uz ko Vispārējā tiesa atsaucas sava sprieduma 130. punktā, ir par labu tam, ka atlīdzināts tiek vienīgi pirmajam dalībniekam, kas sniedz adekvātu informāciju vai pierādījumus.

186. Attiecībā uz c) punktu jautājums par to, vai *KME* "pierādījumiem" bija izšķiroša nozīme (dodot Komisijai iespēju secināt, ka aizliegtā vienošanā darbojās attiecīgajā laikposmā), savukārt *Outokumpu* iepriekš iesniegtā "informācija", piemēram, nedeva iespēju izdarīt jebkādus secinājumus, ir jautājums par faktiem, kuri nevar būt apelācijas tiesvedības priekšmets. Turklāt no pārsūdzētā sprieduma 128. un 131.–133. punkta kļūst skaidrs, ka Vispārējā tiesa šajā sakarā konstatēja, ka *Outokumpu* iesniedza būtisku informāciju, kas deva iespēju konstatēt kopīgā pārkāpuma ilgumu, ko *KME* vairāk nekā 16 mēnešus vēlāk papildināja ar pierādījumiem, kas nostiprināja Komisijas iespējas konstatēt faktus. Pamatojoties uz šo faktu novērtējumu, nav nekādu šaubu, ka Vispārējā tiesa nekļūdījās tiesību normu piemērošanā, noraidot *KME* prasības pieteikuma ceturtā pamata ceturto daļu.

187. Visbeidzot, attiecībā uz jautājumu par Vispārējās tiesas veiktās lietas izskatīšanas atbilstību ir skaidrs, ka paziņojumi, ko tā izteica par Komisijas rīcības brīvību izlemt, kādus atbildību mīkstinošus apstākļus ņemt vērā, nekādā ziņā neliedza Vispārējai tiesai pareizi izvērtēt *KME* argumentus un atbildēt uz tiem un ka tās secinājumi tika izdarīti, pamatojoties uz tai iesniegto faktisko ziņu un argumentu reālu izvērtēšanu.

Tiesāšanās izdevumi

188. Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 122. pantu, ja apelācijas sūdzība nav pamatota, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem. Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam, lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Uzskatu, ka šajā lietā apelācijas sūdzība ir jānoraida. Komisija ir prasījusi atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Tādēļ *KME* jāpiespriež atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus.

Secinājumi

189. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai:

— apelācijas sūdzību noraidīt un

— piespriest *KME Germany AG*, *KME France SAS* un *KME Italy SpA* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.